

**naš
tovariš**

TUDI GOZDOVI SO NAŠ SPOMENIK

TV 15

Št. 3 ● 27. januarja 1977 ● LETO XV

MLADOST

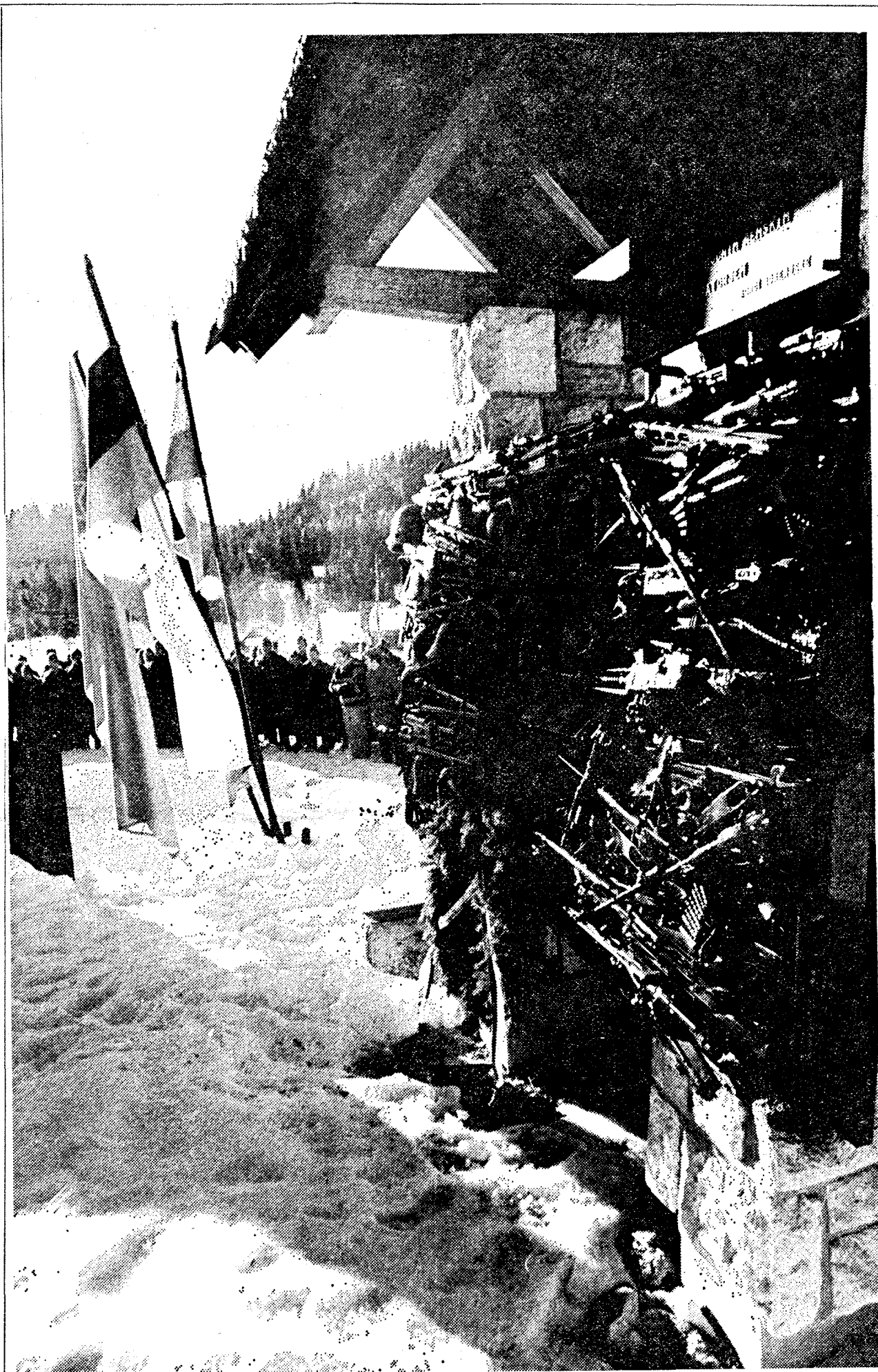
Pravkar se je bil vrnil z dela v Litostroju in sedel h kosilu, ko ga je pritegnil k oknu vrišč z ulice. Nič posebnega ni bilo, le otroci se nena-
vadno razposajeni vračajo iz šole. Kmalu za tem
sta planila v sobo Tonček in Marko in hkrati
vzkliknili: »Od danes dalje so zimske počitnice!«

Tone je dobro vedel, kaj to pomeni. Tihe, skrite
želje so se v fantih razcvetele že s prvimi snežin-
kami, žarele so se v svetlih očeh, razodevale
v besedah in pomenkih: »O, da bi nas letos zima
ne ogoljufala s kako cmerasto odjugo, kot že lani
in več prejšnjih zim...«

In ker je smučanje eden izmed najbolj zdravih
športov, so se mnogi udeležili smučarskih tečajev,
izkazali so se na maratonu, najbolj drzni in pogumni
so se usmerili do skakalnic in poželi prve uspe-
he... Vsem je zima razkošno nudila svoje radosti.
Nekaterim kar doma, v Tivoliju so se lahko smučali
in sankali ali pa se spravili z drsalkami na led.
Glavno je, da so zimske počitnice — na snegu.

Tonetu, ki je bil delavec v Litostroju, mladost
pa je preživljal v hribovski vasi na Cerkljanskem,
je bilo toplo pri duši, da je sinovoma, Tončku in
Marku omogočil vesele šolske počitnice na snegu.
Ni mu bilo hudo, da je za njuno smučarsko opremo
potrošil kar precej težko zasluženih tisočakov. »Naj
ima mladina veselje, kakršnega mi nismo imeli,«
ga je misel zanesla v svoja mlada pionirska leta
v cerkljanski vasi... Tedaj je bila vojna. In ko so
si partizani priborili osvobodeno ozemlje, je bila
prva skrb — šola, slovenska šola, ki so jo bili
Italijani že zdavnaj prepovedali, misleč, da bodo
s tem Slovence potujčili in jih zbrisali s svoje
zemlje. Toda brž ko so po svojem velikem polomu
odšli tja, odkoder so bili prišli, so se pojavile
slovenske šole skoraj v vsaki vasi. Cicibani in
pionirji so hodili v te šole z veliko ljubeznijo do
svojega poprej prepovedanega materinega jezika,
iz ljubezni do učenosti. Vedeli so, da človek velja
le toliko, kolikor zna. Čeprav je tudi nemški so-
vražnik te šole napadal, včasih tudi iz zraka z bom-
bami, se šolarji s svojim partizanskim učiteljem
niso ustrašili, temveč so šolo varovali kot stražarji
in obveščevalci, da jih sovražnik ni mogel prese-
neti... »Borih trideset let je odtlej,« je ugotovil
Tone, »pa takšna razlika med tedaj in danes. In
vendar je prav, da je tedanji osvobodilni bo-
jomanjkanje, trpljenje in odpovedovanje pravzaprav
trden temelj današnjemu blagostanju. Naj se tega
zaveda naša mladina!«

ČRT SINKOVEC

Nekdo je zapisal, da so
naši gozdovi en sam
spomenik. Pogreznjeni
so v mir in nemo spo-
štovanje. Toda kadar
jih oživijo ljudje, sta-
rejše in nove generaci-
je, oživi v spominu sle-
hernno drevo in tudi s
snegom pokrita pod-
rast. Tako je bilo tudi
na Pokljuki ob svečano-
sti, na kateri je oživel
spomin na 3. bataljon
Prešernove brigade.

Naša reportaža

Komu doslej neznana je resnica?

str. 6

Pojasnilo

V zvezi z vašim dopisom, v katerem nas oporjate na vprašanja vaših bralcev, zakaj TV 15 prejema včasih v šele petkih oziroma neredno in ki ste nam ga poslali 11. I. 1977, vam pojasnjujemo:

Tednik TV 15 sprejemamo na pošti enkrat tedensko in sicer v noči od srede na četrtek. Priprava, to je delitev po dostavnih okrajih, je izvršena še isto noč. Pri tem je seveda pogoj, da prispe tednik na tukašnja pošto vsaj do 22. ure! Kolikor prispe oziroma ga sprejmemo kasneje, obstaja možnost, da ga isti večer oziroma isto noč ne razdelimo oziroma ne pripravimo za dostavo. Vendar pripominjamo, da je takšnih primerov zelo malo in pa še takrat, če je le mogoče, tednik pripravimo za dostavo in ga dostavimo bralcem v četrtek, ko ga le-ti pričakujejo. So pa primeri, da ostane posamezni izvod tednika TV 15 na pošti zaradi netočnih naslovov oziroma odselitve naročnika; takšne izvode dostavimo šele potem, ko ugotovimo naslov naročnika.

Znano nam je, da tednik TV 15 naročniki vedno težko pričakujejo in da jim zelo veliko pomeni, zato mu dajemo na tukašnji pošti prednost pri dostavi in vročitvi.

Navajamo 49. člen Splošnih pogojev za opravljanje poštne storitve (Uradni list SFRJ 51/76):

»... Poštne številke morajo biti prinesene in vročene v naslednjih rokih: Pošiljke, oddane enoti poštne omrežja, ki jih je treba vročiti naslovniku v okolju iste enote in sicer v ožjem okolju — v enem dnevu za pisma dopisnice, poštne nakaznice, DNEVNI TISK in zelo nujni paketi, v dveh dneh pa vse druge pismene pošiljke, DRUGI TISK in pakete, ki niso zelo nujni.

Pod zadnji odstavek navedenega člena spada tudi tednik TV 15!

Iz navedenega je razvidno, da je dostava za tednike predpisana in zakonjena, določeno je dva dni. Ob koncu: Na tukašnji pošti smatramo tednik TV 15 za pomemben in bomo tudi v prihodnje storili vse, da bodo njegovi naročniki oziroma naši uporabniki z dostavo in vročitvijo čimbolj zadovoljni!

Za PTT promet Ljubljana,
TOZD PTT LJUBLJANA
(p. 61101 LJUBLJANA):
FRANC KOS

»Ko je Primož znoru...«

Odmev na sestavek Marijana Krišlja o obisku pri Primaževi Pavli v Jazbinah

Z zanimanjem sem v TV 15, ki je izšel 20. XII. 1976, prebral članek Marijana Krišlja o obisku pri Primaževi Pavli v Jazbinah, čeprav sem že večkrat kaj bral o njej.

Ne vem, če se me Pavla spominja, čeprav sem bil med vojno nešteto krat v njihovi, »Primoževi« hiši na Jazbinah. In ne vem, zakaj vedno znova odlašam, da jo obiščem.

Pavla, še se spominjaš tistih šestih partizanov, ki so se več mesecev zadrževali pri Matečku v Dolenskih ter iz Poljanske doline prek Blegošja vozili hrano za enote 31. divizije? Včasih smo šli čez Malenski vrh proti Zetini ali pa proti Leskovici.

Spominjam se neke noči, ko nam je gospodarska komisija nakazala, koliko hrane bomo dobili pri nekaterih mestih na Srednjem Brdu. Hrano smo naložili na kmečke vozove, dekleta in mladi (štirinajstletni) fantje so vpregli konje in krenili smo proti Zetini. Dobro se spominjam tvoje pokojne sestre, kako pogumno je šla poleg domačega konja in s kakšno dobro voljo.

Nekoč so prišli domobranci iz Gorenje vasi v Jazbine Hoteli so aretirali vse člane vaše družine. V zadnjem trenutku so vsi pobegnili v razne smeri v gozd. Povešenih nosov so se domobranci vrnili nazaj v postojanko.

Okrog pol desetih zvečer smo trije partizani prišli v Jazbine. Nismo vedeli, če so domobranci že zapustili vas. Potihoma smo se priplazili do vaše hiše. Bil je nepozaben dogodek. Čujem, kako notri nekdo v čudni melodiji poje. Sprva nismo vedeli, ali joka ali poje. Korak za korakom se bližamo vratom. Tedaj smo razločno zaslišali tvojega očeta, ki je pel nekaj nenavadnega, kar jaz že šestintrideset let zapojem doma, kadar sem dobre volje. Veš, kaj je pel tvoj oče? Tisto: »Gloria Kapacinarum, svet Primož je zno-

ru...« Od samega veselja, ker se je vsa družina rešila pred domobranci! Pred seboj je imel na mizi steklenico žganja in je to pesem kar naprej ponavljal. Potem smo seveda skupaj pili in skupaj še enkrat ubrali to vižo.

Pavla, srečno novo leto in še letos na svidenje!

JOŽE VIDIC,
Ljubljana

Ljubljanski medicinski delavci niso počivali

Odmev na sestavek »Pogovor z Miletom Pavlinom«

V 41. številki TV 15 ste objavili sestavek »Pogovor z Miletom Pavlinom«, v katerem navaja pisec »da so jih leta 1944 pri partizanih cepili proti tifusu«, kar se razume, šele z zavezniško pomočjo. To ni res!

Naj povem, da smo cepivo delali v nekdanjem Higienem zavodu v Ljubljani pod vodstvom dr. Milice Valentinčič-Petrovič, in sicer v mikrobiološkem oddelku. Že leta 1942 smo začeli izolirati bacile tifusa iz blata bolnika in v letu 1943 smo začeli delati cepivo. Spominim se, da sem dobila izločke celo iz partizanskih enot! Iz tako zbranih čistih kultur tifusnih bacilov, smo le-te razmnoževali in iz teh izdelali našo tipično vakcino. Bila je izdelana v tolikšni količini in konspirativno prenesena na teren, da bi z njo cepili vso armado.

Prav tako smo v primitivnih pogojih izdelali cepivo proti steklini. Na primer: v Szentjerneju so stekli psi ogrižli tri borce in kolikor vem, so vsi ozdraveli!

Le toliko v pojasnilo, da ljubljanski medicinski delavci takrat niso počivali!

Se to: to cepivo smo uporabljali tudi po osvoboditvi.

FRANCA ŠUSTERŠIČ,
Piran, medicinska sestra v pokoj

Partizanska mamica

Drugega junija leta 1942 je bil na poti k partizanom ubit tvoj najmlajši sin, tudi Janeza in Jožeta ni več

Vsem, ki smo jo poznali, je bilo hudo, ko smo prebrali v spominskih vrsticah, da Marije Urbas, Malnarjeve mame iz Ivanjega sela pri Rakeku, ni več.

Spominjam se te, kako si med narodnoosvobodilnim bojem pogumno stala na naši strani in po svojih najboljših močeh pomagala partizanom. Več-

Marija Urbas, Malnarjeva mama iz Ivanjega sela pri Rakeku

krat si tudi sama nesla borcem hrano po nevarnih poteh, čez zastraženo železniško progo ali v Grahovše proti Planini. Mnogo si pretrpela! Drugega junija leta 1942 je bil na poti k partizanom ubit tvoj najmlajši sin, tudi Janeza in Jožeta ni več. Sin Janez je bil zaprt, po kapitulaciji Italije se je pridružil partizanom in po osvoboditvi zaradi posledic mučenja v zaporih umrl. Tudi tretji sin Jože, ki je bil v ujetništvu, je nekaj let po vrnitvi umrl od hude bolezni.

Bili ste, draga Malnarjeva mama, ena izmed tistih partizanskih mamic, ki jih ne bomo nikoli pozabili!

JOŽE SIMŠIČ-JELEN,
Ul. Pohorskega bataljona 85 a,
p. Ljubljana

General Jaka Avšič ni pozabil borcev na Tolminskem

»... iz svojih prihrankov si nakazal milijon starih dinarjev za najhujše prizadete borce in aktiviste NOB, za kar se ti iskreno zahvaljujemo!«

Po majskem potresu preteklega leta, ko se je zemlja na Tolminskem zamajala, je upokojeni general Jaka Avšič izročil Rudiju Sturmju iz Kamnega in Ivanu Kurinčiču iz Idrskega 1.000.000 starih dinarjev s prošnjo, da jih po lastni preudarnosti razdelijo najzaslužnejšim in po potresu najbolj prizadetim borcem in aktivistom narodnoosvobodilnega boja. To nelahko nalogo sta imenovana tovariša izvršila in denar osebno izročila posameznim borcem in aktivistom, v glavnem tistim, ki so bili z generalom med narodnoosvobodilnim bojem skupaj v različnih akcijah in na pohodih v času, ko je bil tovariš Avšič namestnik komandanta Glavnega štaba partizanske vojske Slovenije, ko je križaril po Tolminski.

Posamezni obdarovanci so generalu Avšiču poslali naslednje zahvalno pismo:

»Podpisani smo se nemalo začudili in bili prijetno presenečeni, ko sta nas v naših v glavnem porušeni in za bivanje nesposobnih domovih, v prikolicah ali v šotorih, obiskala tvoja pooblaščenca, aktivisti narodnoosvobodilnega boja Ivan Kurinčič-Hajduk iz Idrskega in borec Rudi Sturm iz Kamnega in nam v tvojemu imenu izročila tvojo tovariško solidarnostno pomoč.

Marsikateri od nas se te, spoštovani tovariš general, s hvaležnostjo še vedno spominja iz najtežjih dni našega narodnoosvobodilnega boja. Spominjamo se te, ko si kot namestnik komandanta Glavnega štaba partizanske vojske Slovenije obiskoval partizanske enote po planinah in v gozdovih, danes po potresu hudo prizadete tolminske deželice! Spominjamo se te, ko si se maja leta 1943 udeležil in vodil prvi pohod partizanskih enot v Slovensko Benečijo, ko si se v noči od 12. na 13. junija leta 1943 s svojimi spremljevalci za vasjo Idsko komaj rešil italijanskih alpincev, ko si julija leta 1943 prisostvoval zmagoviti borbi Gradnikove brigade z italijanskimi fašističnimi enotami na Botogencah in Rdečem robu pod Krnom in še in še.

Danes, ko je potresna katastrofa hudo prizadela Tolminsko in ko bi rad, tako kot pred več kot tridesetimi leti, spet obiskal te kraje in svoje tovariše, da bi nas bodril in nam dajal navodila kot med vojno, ti tvoje zdravstveno stanje to trenutno preprečuje.

Kljub temu si se, tovariš general, vključil v to humano solidarnostno akcijo za pomoč Tolminski in po svojih močeh in iz svojih prihrankov nakazal milijon starih dinarjev za najhujše prizadete borce in aktiviste, za kar se ti iskreno in tovariško zahvaljujemo in ti želimo čimprejnjega okrevanja in dobrega zdravlja z željo, da bi nas čimprej obiskal. Hkrati ti z najboljimi željami čestitamo k tvojemu življenjskemu prazniku — osemdeseti obletnici rojstva — ki si ga nedavno praznoval. «

Hvaležni borci in aktivisti NOB

Pismo, ki so ga poslali tovarišu Avšiču, pošiljam uredništvu TV 15 z željo, da ga objavi med »utrinki in odmevi«.

IVAN KURINČIČ,
Idrsko 40, p. Idsko

Potovanje v Nemčijo

Bilo je 11. novembra leta 1942, ko so nas pobrali iz domov

Veste, nikoli ne bom pozabila tistih dni, ko se je začelo naše trpljenje. Bilo je 11. novembra leta 1942, ko so nas pobrali iz domov in odpeljali v Rajhenburg! Spali smo na slami, slabše kot domača žival. Slama se je drobila pod nami v prah in umazani smo bili kot dimnikarji. Stranišče je bilo takšno, da je neki ženski skozenj odneslo dva otroka... Pa bi jih še več, če jih ne bi rešili! Marsikaj hudega in žalostnega se je zgodilo z nami in veliko tega smo že pozabili.

Potem ko so nas pripravili za odhod, so nas prešteli in stlačili v vagone.

Ko se je vlak premaknil, smo se vsi spotaknili. Niso nam dali ne vode ne hrane. Tri dni in tri noči smo se vozili in šele potem so nam dali malo fižola, ki je bil trd kot kamen. »Kam?« smo s strahom vpraševali. Spominjam se, da smo na eni naslednjih postaj prosili za čisto vodo, pa nam je niso dali. Usmilila se nas je samo ena ženska in še danes jo vidim pred seboj! Spominjam se tudi, kako so blizu Münchna zelena polja pobledela. Naša lepa Slovenija, naša domovina je bila torej že daleč.

O teh dneh moramo pisati, da bo mladi človek vedel, kaj je vojna.

PAVLA BAN,
Gradnikova 9, p. Kranj

Borec, občan in delegat

Delegatski sistem mora uresničevati neposredno demokracijo. Pri tem pa se pojavlja ugotovitev, da se bo potrebno v prihodnje še v večji meri ukvarjati z iskanjem sodobnih oblik metod dela v delegatskem sistemu. Izogniti se bo treba tudi preprostemu deklariranju in pretiravanju v prikazovanju začetnih rezultatov, s katerimi ne moremo biti vedno zadovoljni. Nam tudi niso potrebna deklarirana dokazovanja, temveč konstruktivni predlogi za ne-prestano izpopolnjevanje in posodabljanje političnega delovanja v naši samoupravni družbi. S tem v zvezi naših političnih potreb ne morejo zadovoljevati samo kvantitativni podatki o udeležbi borcev v družbenopolitičnem življenju, kjer je potrebno z analizo kvalitete in s pomočjo konkretnih izkušenj in idej priti do novih rešitev.

Ko analiziramo vlogo borčevske organizacije v uresničevanju in razvijanju delegatskega sistema, je potrebno razvežati zanimanje in delovanje borcev kot občanov od vloge borčevske organizacije, ki je zabele-

žena v ustavi, do družbenopolitične organizacije. Razumljivo je, da med ta dva pojma ni mogoče postavljati krepke meje.

Borec kot posameznik poseduje svoje izkušnje in dokazuje lastno politično angažiranje na področju delovanja različnih družbenopolitičnih samoupravnih struktur, vzporedno s tem pa deluje kot član borčevske organizacije. Številna zastopnost članov ZZB NOV v vseh teh strukturah je bila že večkrat poudarjena kot izredno pozitivna.

Toda razumeti je treba, da je večina članov borčevske organizacije obremenjena s precejšnjim številom let, kar objektivno omejuje aktivnost v družbenopolitičnem življenju in praktičnem delu v določeni sredini.

Včasih se postavlja vprašanje, kako je mogoče opazovati in spremljati udeležbo članov ZZB NOV pri uresničevanju in razvoju delegatskega sistema z ozirom na to, da je borčevska organizacija del skupne fronte organiziranih socialističnih

sil. Toda vemo, da so člani borčevske organizacije kot družbenopolitične organizacije, prisotni kot delegati borčevskih organizacij ali kot delegati ostalih družbenih struktur: družbenopolitičnih organizacij, organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti, mestnih skupnosti.

Če se odbori ZZB NOV v delegaciji ponekod niso dovolj uveljavili, je bilo to zaradi objektivnih okoliščin, nejasnosti in nekih starih navad in organizacijskih oblik. Pri razvijanju in izpopolnjevanju dela delegatskega sistema, ustvarja sleherna družbenopolitična organizacija svojo družbeno vlogo (in s tem v zvezi naloge), pri čemer se angažira v vsakodnevnih delovnih nalogah in obveznostih v okviru redne aktivnosti. S tem v zvezi začnjenja, oblikuje in razčlenjuje vzpodbude, opozarja na nujnost razprave in potrebo usmerjanja določenih vprašanj in problemov.

Organizacija ZZB NOV lahko torej uspešno uresničuje svojo nalogo v delegatskem sistemu, če se njeni odbori uveljavijo v funkciji delegacij, če se njeni delegati vključujejo v delo in če ne ostajajo kot nekakšni začasni politični aktivni, izvršni odbori ali kakršnekoli druge oblike, ki se izogibajo delegacij in delegatske baze.

PO »4. JULU«

preberite

● Spominska slovesnost v Svečah na Koroškem

V needeljo, 30. januarja, ob 11. uri bo v Svečah v Rožu na avstrijskem Koroškem vsakoletna spominska slovesnost na grobu narodnega heroja Matija Verdnika-Tomaža. Organizator te slovesnosti je Zveza koroških partizanov v Celovcu, v pripravi in izvedbi programa pa sodelujeta občinska odbora ZZB NOV Jesenice in Radovljica.

V kulturnem programu bodo sodelovali pihalni orkester jeseniških železarjev, recitatorji amaterskega gledališča Tone Čufar z Jesenic in moški zbor KUD Stane Žagar iz Kroke.

Za vse udeležence proslave bodo organizirali avtobusni prevoz. Odhod z Jesenic bo izpred zdravstvenega doma ob 7.30, iz Radovljice pa z avtobusne postaje ob 8. uri. Cena prevoza z Jesenic je 56,60 din, iz Radovljice pa 50 din.

Organizatorji so poskrbeli, da bodo vsi udeleženci proslave lahko po zmernih cenah (v dinarjih) dobili prehrano. Po slovesnosti bo v Svečah kulturna prireditev in razgovor z domačini.

Na slovesnost še posebej vabijo vse koroške partizane iz vse Slovenije.

Udeležbo prijavite na občinska odbora ZZB NOV Jesenice in Radovljica!

● Borcem Štirinajste divizije

Vabimo borce Bračičeve, Šerčerjeve in Tomšičeve brigade ter štaba Štirinajste divizije na

Štirinajsto, že tradicionalno srečanje borcev Štirinajste divizije, ki bo v soboto, 5. februarja letos ob 19. uri v spodnji dvorani Doma JLA v Ljubljani.

Hkrati opozarjamo udeležence pohoda Štirinajste divizije na Štajersko, da bo naslednji dan, v needeljo, 6. februarja ob 10. uri, proslava pri spomeniku Iliji Badovinu v Gračnici ob sklepu mladinskega pohoda (iz Laškega) po poteh Štirinajste divizije.

Vabimo, da se pohoda udeležite v čim večjem številu!

Odhod avtobusa iz Ljubljane bo 6. februarja 1977 ob 7. uri zjutraj s Trga osvoboditve (izpred univerze).

Zaradi organizacije prevoza naj se borci javijo najkasneje do točka, 1. februarja, na: ZZB NOV Ljubljana-Center, Komenskega 7, telefon 316-081.

● Pohod »Po poteh Štirinajste divizije 1977«

Pohod po poteh Štirinajste divizije na Štajersko, ki ga letos zaključujemo, se bo odvijal od 2. do 7. februarja leta 1977. Vabimo vse dosedanje udeležence pohoda in soorganizatorje, predstavnike uredništev in RTV, družbenopolitičnih organizacij v občini in zunaj nje ter druge, da se nam pridružijo. Pohoda se bo udeležilo okrog 150 udeležencev (mladincev, prostovoljcev teritorialne obrambe, borcev, pripadnikov JLA, članov ZRVS in mladih iz pobratenih občin. Zaključek pohoda bo v dolini Gračnice, kjer bo — v okviru praznovanja štiridesete obletnice ustanovitve KPS in prihoda tovariša Tita na čelo Partije ter njegovega petinosemdesetega rojstnega dne — proslava, ki se je bodo udeležili tudi borci Štirinajste.

Vse, ki boste sodelovali v kakršnikoli obliki, prosimo, da nam to sporočite. Telefon: od 8. do 10. ure OK ZSMS Laško 063 730 026 ali 730 025, »TIM« Laško — Mavri Andrej 730 700, Pavčnik Zlatko 730 700, Pivovarna Laško — Faniška Lapornik 730 030. ZSMS Laško

Potrebe po patronažni službi

Če bi se vrnili nekaj let nazaj in bi brskali po zapisnikih rednih letnih delovnih skupščin ZZB NOV ali ZB po krajevnih skupnostih, bi videli, da niti ena seja ni minila, da ne bi prišli v ospredje socialni in zdravstveni problemi itd. Na lanskih in letošnjih sestankih ZZB NOV pa se borci več ne srečujejo tako pogosto s takimi ali podobnimi težavami, vsaj v Celju ne, kajti, kot je povedal tajnik ZZB NOV v Celju tovariš MIHA PETAN, posvečajo njihovi člani več časa in pozornosti tekočim zadevam, kamor sodijo tudi priprave na krajevni ali občinski samoprisevek. Seveda teče beseda tudi o prvem samoprisevku, ki se bo iztekla konec februarja letos. Številčna udeležba na sejah in vedno velika pripravljenost za delo, ponovno dokazujejo visoko zavest vsega članstva ZZB NOV v Celju, kar je treba še posebej poudariti.

Zdaj, ko so kričeči socialni in zdrav-

MIHA PETAN, tajnik ZZB NOV v Celju

stveni problemi bolj ali manj urejeni, je iz dneva v dan bolj čutiti potrebe po organizirani patronažni službi. Ostareli borci (posebno pozimi in pa tam, kjer so oddaljeni od središč) ostajajo doma nemočni in kaj lahko se zgodi, da ostanejo tudi pozabljeni. Da bi bilo na celjskem območju kar najmanj takih primerov, so se že letos lotili dokaj široko zastavljene akcije.

Občinski odbor ZZB NOV v Celju bo skupaj s centrom za socialno delo in dispanzerjem za borce ter v sodelovanju s člani ZB v krajevnih skupnostih že v februarju pripravil akcijski načrt in se dela kar takoj lotil. Pri tem bodo imele pomembno nalogo organizacije ZB v krajevnih skupnostih, ki najbolj poznajo svoje člane v bližnji okolici.

Pa ne samo to! Občinska organizacija ZZB NOV v Celju in ZB v krajevnih skupnostih, se bodo povezale v vodstvi osnovnih šol in učenci, kajti številni borci, kakor seveda tudi ostali starejši vaščani, morda še ne bodo potrebovali pomoči patronažne službe, vesele pa bodo sleherne pomoči šolarjev, ki bi jim v slabem vremenu prinesli to in ono iz trgovine, pošte, zdravstvenega doma, lekarne itd. Starejši jim bodo za opravljeno delo nadvse hvaležni!

TONE URBAS

Šport med invalidi potreba in ne konjiček

Da je športna dejavnost med invalidi potrebna in ne le konjiček, je že dolgo znano. Šport je krepilec volje in v primeru invalidov tudi dokazovanje popolne enakopravnosti v vseh oblikah družbenega delovanja — tudi v fizičnih. Šport premaguje malodušnost.

Leta 1976 je ob 25-letnici invalidskega športa in 20. obletnici obstoja in delovanja ZRSI Slovenije leta prejela za dosežene uspehe »red za slug za narod s srebrno zvezdo«, odlikovanje predsednika republike tovariša Tita.

Letos bo minilo dvajset let, odkar so se prvič organizirano srečali invalidi športniki v medobčinskem merilu. To je tudi obdobje, ki je bilo za športno društvo »Invalid« Črnomelj prekaljeno s težavami in uspehi. O vsem tem so spregovorili na svojem rednem letnem občnem zboru 23. januarja letos. Toda zdi se, da so še najbolj zavzeto govorili o nalogah, ki jih čakajo v prihodnje.

L. S.

Pionir invalidskega rekreacijskega športa, pokojni profesor Bojan Hrovatin, spodbuja pred štartom

Uranio Džemo . . .

VEDNO JE BIL POZDRAVLJEN S „KRUHOM IN SOLJO“

Še kot fantič, v času, ko sem hodil v gimnazijo, sem z velikim spoštovanjem pogosto opazoval postavnega in plečatega maturanta mostarske gimnazije, tovariša Džema.

Kasneje, v letu 1941, sem zvedel (seveda tega nisem nikomur niti omenil!), da je Džema eden izmed tistih »najodgovornejših« v Mostarju. Spomin am se, da smo gojili skojevci do tega človeka izredno spoštovanje. Bil je sekretar pokrajinskega komiteja SKOJ in kmalu po tistem sekretar mestnega komiteja KPJ za Mostar. Vse svoje napore je vlagal v organizacijsko, idejno in politično krepitev skojevske in pozneje partijske organizacije. Mi »Mostarci« to njegovo delo še najbolj poznamo. Sicer pa je znano, da je o svojem delu tovariš Džema malo govoril. S svojo neusahljivo aktivnostjo je bil med nami stalno prisoten in to v vsem obdobju okupiranega, toda nikoli uklonljivega Mostarja.

● Nevidno vodstvo tovariša Džema

Če bi hotel govoriti o tovarišu Džemi, kot se ga spominjam, bi moral govoriti o delu SKOJ in KPJ v Mostarju. Njegovo delo je najtesneje povezano z dejstvom, da tudi pod najtežjimi pogoji ilegalnega dela, ko je bila izpostavljena najtežjim udarcem okupatorjevega terorja, partijska organizacija v Mostarju ni prenehala delati. In tako je bilo vsa leta vojne in okupacije, okupacije, ki je mi nismo priznavali.

Dan za dnem so odhajali med partizane novi borci. Vse uspešnejše so bile naše diverzantske akcije, sabotaže in atentati. Skrivali smo ilegalce, oskrbovali borce z orožjem, opremo, sanitetnim in drugim materialom. Organizirali in zbirali smo ljudsko pomoč, širili politično propagando med ljudskimi množicami, tiskali in raznašali biltene, letake in ves ostali propagandni material. Skratka, za sleherno akcijo, ki je pripravljala in organizirala ljudi za boj proti okupatorju, so stali komunisti in skojevci. Le-te pa je nekako »nevidno« vodil in usmerjal tovariš Džemo.

● Džemal Bijedić na igrišču Veleža

Tovariš Džema je, kot pravimo Mostarci, »rojeni Mostarac«. Rad je imel svoje mesto in prebivalce v njem. V času, ko je bil predsednik pokrajinskega odbora v Mostarju, si je neumorno prizadeval, da bi spremenili celotno Hercegovino in z njo tudi njego glavno mesto Mostar, v družbeno-ekonomsko in kulturno območje pobratenih Srbov, Hrvatov in Muslimanov. V teh prizadevanjih je dosegel izredne rezultate. Prav zaradi tega Mostarci nismo bili presenečeni, ker je bila njegova razvojna pot, pot neprestanega vzpona, vse do predsednik Zveznega izvršnega sveta Jugoslavije. Nismo bili preseščeni, da je naše društvo z njim, kot predsednikom ZIS, doseglo v zadnjih letih v našem razvoju izjemne uspehe.

☆

Vsa Hercegovina ga je poznala, imela ga je rada in vedno ga je pričakovala s »kruhom in soljo«. Kadar se je pojavil v teh krajih, kadar se je pojavil v Mostarju, so prebivalci na vsakem koraku brez premišljanja in tiste človeške sranežljivosti, radostno izgovarjali značilne in udomačene sosedske besede: »Vidjela sam Džemu!« — »Došo nam je Džema!« ali »Uranio Džemo — dobro, jesi li ti Mileva...!« in podobno.

Mostarci ga poznamo kot velikega tovariša in človeka — humanista. Še posebno všeč nam je bila njegova preprostost in skromnost, kadar se je pojavil med prebivalci.

Spominjam se, kako je prihajal na treninge nogometnega kluba »Velež«, ki mu je bil močno pri srcu. Nanj je bil navezan toliko bolj, ker je bil to v predvojnih dneh vir partijskih kadrov, iz katerih je tudi sam izšel. Ob neki priložnosti, ko je prišel na igrišče kot vedno okusno

oblečen in vedno pripravljen za neposreden in preprost stik z ljudmi, je nenadoma segel po žogi. Namestil jo je na belo točko in nekajkrat zapored brcnil v vrata, v katerih je stal znani golman Barbarić.

● Potomec neustrašnih hercegovskih upornikov

Ker je KPJ še v pravem trenutku opozorila naše narode na vojno nevarnost, nas vojna tudi ni iznenadila. Člani KP in SKOJ so se v času aprilske vojne masovno javljali med prostovoljce. Toda komandant primorske armade v Mostarju, general Janković, je na svojo pest razpustil jugoslovansko vojsko takoj v prvih dneh aprila. Tako je omogočil ustaški bandi neoviran vpad v Mostar. V tistih trenutkih se je odločilo vodstvo KPJ poslati svojo delegacijo, v kateri je bil tovariš Džema, na pogovore z generalom Jankovićem. Ta izdajalec delegacije ni hotel sprejeti. Poslal jo je svojemu načelniku štaba, generalu Glišiću. Delegacija je kljub vsemu poskušala pre-

različnejše akcije. Iz mesta so neprestano odhajali med partizane novi borci. Cele mestne četrti so postale partizanski osirji. Zahvaljujoč komunistom, ki so odšli iz Mostarja, je bil že septembra 1941 ustanovljen Konjički bataljon z več kot 150 borci. Neuklonljivi Mostar je ves čas pošiljal svoje sinove in hčere v boj proti okupatorjem. V narodnoosvobodilnem boju jih je med njimi več kot 700 žrtvovalo svoja življenja. Tovariš Džemo je s tem v zvezi ob neki priložnosti dejal, da so bili to najbolj ganljivi in najlepši trenutki zgodovine tega mesta. Ta zgodovina govori o moči in enotnosti prebivalcev Mostarja in nezlomljivi veri v zmago ljudske revolucije. In tako kot je bilo v Mostarju je bilo v vseh krajih naše Jugoslavije.

☆

In ob vsem tem nikakor ne moremo mimo zaslug, ki jih je pri tej revoluciji imel naš Džema. Ne moremo mimo tistega, kar je storil v našem povojnem razvoju, ko je bil eden izmed mnogih, ki so uresniče-

Krepitev oboroženih sil in njihova stalna pripravljenost so bili neprestano v središču njegovega zanimanja. Na fotografiji vidimo tovariša Džemala Bijedića z Edvardom Kardeljem na »Vojaških vajah 71«.

prečiti najhujše in med drugim doseči, da bi iz zaporov spustili komuniste in ostale politične zapornike. Delegacija je tudi hotela doseči, da bi dali orožje vsem rodoljubom za boj proti ustašem.

Toda tudi general Glišić se o tem ni hotel pogovarjati z delegacijo. Govoril je, da se »vojska ne želi mešati v področje civilne oblasti«.

Tovariš Džemo pa je kot potomec ponosnih in neustrašnih gorcjancev in upornikov krševite Hercegovine, ko je Glišić grozeče dejal: »... prišli ste, da bi demonstrirali in ste pozabili, da pripadate protidržavni organizaciji, proti kateri se tudi mi borimo...!«, kljubovalno odgovoril: »Danes se tukaj z delom dokazuje kdo je proti državi in kdo to ni!«

Takrat je KPJ v Mostarju, pod vodstvom tovariša Džeme, organizirala iz dneva v dan več ljudi za naj-

vali Titovo politiko krepitve bratstva in enotnosti, politiko razvijanja socialističnega samoupravljanja in dogovarjanja med republikami in pokrajinami Jugoslavije. Tovariš Džema si je prizadeval pri krepitvi celotnega sistema ljudskega odpora in družbene samozaščite, bil pa je tudi neumorno aktiven na mednarodnem prizorišču, pri pridobivanju novih prijateljev neuvrščene Jugoslavije, v boju za napredek in mir v svetu.

Ob vsem tem smo občutili te dni toliko težji in toliko bolj boleč udarec, ki ga je morala prenesti naša ZKJ in naša družba v celoti. Vse, ki smo ga poznali, ki smo z njim rasli, se ob njem razvijali in bili z njim pripeti v žarišču revolucije, bo mo ostali pod trajnim vtisom njegovega življenja in dela.

AHMED HAMZIC
(Prevedel S. T.)

preberite

● Preklic

Podpisani Franc Hrovat, udeleženec narodnoosvobodilne vojne in vojaški invalid, preključem besede, ki sem jih 20. oktobra 1976 okoli 20. ure izrekel v Zdravstveno-rekreacijskem centru v Strunjanu tovarišu Ludviku Pipanu, udeležencu narodnoosvobodilne vojne, iz Vojske 68, p. Kostanjevica na Krasu.

Bil sem pri točilni mizi v restavraciji nekoliko vinjen in sem tovarišu Ludviku Pipanu rekel, da »je fašist, kakor so bili pred kapitulacijo Italije vsi Primorci!«

Obžalujem besede, ki sem jih izrekel in se tovarišu Ludviku Pipanu zahvaljujem, ker je odstopil od tožbe!

FRANC HROVAT,
Zg. Pirniče 106, p. Medvode

O incidentu je svoje mnenje izrekel tudi ZB NOV Nova Gorica in v pismu med drugim zapisal besede, namenjene Francu Hrovatu, ki jih objavljamo v prispisu preklica:

»Resnično nam je žal za takšne vrste incidentov med borci. Mi ne vemo, kaj ste bili med narodnoosvobodilno vojno, pred in po njej, vendar sodimo, da o fašizmu in Primorcih zelo malo veste, ali pa sploh nič. Gotovo je, da ko bi vedeli, da je bilo do kapitulacije Italije pred specialnim sodiščem za zaščito države v Rimu obsojeno 35 Primorcev na smrt, 2 na dosmrtno in 684 na skupno 7472 let stroge ječe, bi imeli verjetno drugačno mnenje! Tu ne bomo navajali tistih tisočev Primorcev, ki so brez sodbe ali po sodbah rednih sodišč odsedeli na tisoče let zapora le zaradi nacionalne zavesti in zoperstavljanja.

Zato ne moremo biti ravnodušni, da nekdo javno imenuje Primorce, a še posebno borca narodnoosvobodilne vojne, s fašistom, pa čeprav žalitelj nima pojma o pomenu te besede.«

Za ZB NOV Nova Gorica:
FRANC VIDIC

● Borcem Tomšičeve brigade

V soboto, 29. januarja letos, bo ob 9. uri zbor borcev Tomšičeve brigade v enoti JLA, ki razvija in neguje tradicije naše brigade (vojašnica Ljubljana-Sentvid).

Razpravljali bomo o tekočem delu, predvsem pa o brigadni zgodovini. Vabljeni vsi!

Odbor I. SPUB »Tone Tomšič«
Vrtača 11, Ljubljana

● Spominska slovesnost za Kamnitnikom

ZB NOV Škofja Loka in ZB NOV Škofja Loka organizirata v sredo, 9. februarja 1977 ob 16. uri, pri spomeniku za Kamnitnikom spominsko slovesnost v spomin petdesetim ustrelnim talcem.

Zbiranje povelje bo istega dne ob 15.30 na Mestnem trgu v Škofji Loki.

Vabimo svojce padlih in druge občane, da se spominske slovesnosti udeležijo v čim večjem številu!

● Zahvala

Rada bi se zahvalila ZB NOV in VVI NOV Koper, katere predsednik, Jože Celja, je obiskoval vse bolnike, člane obeh organizacij, ki so bili na zdravljenju v bolnišnici Valdoltra v dneh, ko smo se poslavljali od starega leta.

Vsi bolniki smo bili ob tej priložnosti tudi obdarovani.

Bolniki, ki naš vojne posledice čedalje bolj pestijo in smo prisiljeni veliko dni preživeti po bolnišnicah, smo bili ob obisku predstavnika naše organizacije iz Kopra zelo ganjeni. Videli smo, da nismo pozabljeni, čeprav zaradi boleznih ne moremo več sodelovati v družbenopolitičnem življenju svojih organizacij.

Torej: V imenu vseh bolnikov, članov ZB in VVI, bolnišnice Valdoltra, posebno pa ženskega oddelka B 1, najtoplejša hvala!

CIRILA TOMŠIČ
bolnišnica Valdoltra

V pesmi zajeto trpljenje

Partizanska pesnica Draga Ulčar-Sonja se je rodila 24. septembra 1924 na Jesenicah. Ko je končala meščansko šolo, se je izučila za šiviljo. Toda za šolanje in delo ni bilo več časa. Začela se je vojna.

No, Dragi Ulčar se ni bilo težko opredeliti. Njen oče Alojz je bil že pred vojno vključen v napredno delavsko gibanje in tako je Draga Ulčar postala že leta 1941 sekretarka SKOJ, takoj pa se je vključila tudi v narodnoosvobodilno gibanje.

Najprej so delovali v trojках. Preko Poljan so imeli zvezo s partizani in zanje so zbirali denar, obleko, hrano... Draga pa je iz tako zbranega blaga šivala obleke, zastave in podobno.

Sicer pa sta bila oče Alojz in hči Draga določena, da delujeta na terenu. Toda julija 1944. leta je kazalo, da ju bodo gestapovci odkrili in tako je Draga še istega meseca odšla med partizane. Bila je dodeljena v 4. sektor, kjer je bil sekretar Aleš Jelenc. Tu je Draga Ulčar tudi dobila partizansko ime Sonja.

Toda omenjeni sektor je bil nenehno izpostavljen sovražnikovim napadom, zato so ga razformirali. Sonja je odšla na novo dolžnost. Sredi septembra je odšla v Jeseniško-bohinjski odred, kjer je prevzela dolžnost politdelegata v 2. četi 2. bataljona.

Draga Ulčar-Sonja

Konec januarja 1945 je šla v partizansko šolo blizu Trebuše. Sonja se spominja, da jo je pot vodila preko Jelovice, Zalega loga in mimo Cerknega, preden pa so zakoračili v globel, kjer je bila šola, so jim zavezali oči. Čim manj ljudi je vedelo, kje šola je, tem bolje je bilo.

Po vrnitvi iz šole je Sonja postala pomočnik komisarja 2. čete 2. bataljona v Jeseniško-bohinjskem odredu. V tistem času se je njena enota precej časa zadrževala v vaseh Zgornje Bohinjske doline in tu je Sonja odkrila svojo ljubezen — ljubezen do poezije.

Sonja in še nekaj tovarišev je namreč v teh vaseh skrbelo za kulturno-umetniški program na mitingih. Zlasti Sonja se je izkazala, saj je pripravljala skeče in napisala svoje prve pesmi. Povedati pa je treba, da so bili tudi glas-

beno dobro »podkovani«, saj so na mitingih in ob drugih priložnostih igrali bratje Koren.

● Neveselo slovo od Koroške

Prva pesem, ki jo je zložila Sonja, je bila posvečena talcem skojevcev, ki so jih ustrelili leta 1942 v Begunjah. Prva kitica te pesmi, imenuje se »V ječi«, se glasi:

Mlad sem še pa že trohnim v ječi,
nihče ne sliši mojih klicev,
nihče ne čuti mojih bolečin,
le moja trdna volja vse premaga,
da se ne strem od bolečin.

Spomladi 1945. leta pa se je Sonjin odred premaknil na Škofjeloško območje. Ko pa so preko Jelovice prišli v Kališ, so jih napadli Nemci in domobranci. V hudih bojih je odred sovraž-

nike odbil, pri tem pa je en partizan padel, trije pa so bili ranjeni. Med njimi je bila tudi Sonja, ki je dobila svinčenko v nogo. Sonja je bila štirinajst dni v bolnišnici pod Blegošem. Čeprav se ji ranjena noga ni dobro zarašala — še zdaj je Sonja 30-odstotni invalid — se je pridružila svoji enoti in pomagala v bojih proti umikajočemu se sovražniku. Okupatorjem so hoteli prekrižati pot, zato so partizani hoteli skozi Zgornjesavsko dolino, nagnali sovraga v beg pri Mojstrani, potem pa zakorakali v Ziljsko dolino.

● Talcem v spomin

Na Korenskem sedlu so srečali prve vračajoče se internirance. In Sonja je spet prišla pero, da bi opisala njihovo trpljenje.

Mati, kaj si mi storila,
da si v tem času me rodila,
zdaj nisem več tvoj sin,
samo številko sem dobil...

Toda kmalu so se morali partizani s Koroškega umakniti. Ta očitna krivica je Sonji spet potisnila pero v roko in napisala je pesem »Zilac«.

Vojna je bilo konec, toda Sonja ne bo časov iz vojne nikdar pozabila. Še sedaj aktivno deluje pri oživljanju tradicij NOB in jih posreduje mladim generacijam, da jih tudi te nikdar ne bi pozabile.

Draga Ulčar-Sonja je po vojni prejela red zaslug za narod 3. stopnje in medaljo za hrabrost. Ob 25-letnici OF pa je prejela posebno priznanje zveze borcev.

BRANKO BLENKUS

V Žabčah pri Tolminu živi tovariš Anton Jelincič, ki je pred nedavnim praznoval svoj 80. rojstni dan. Do 18. leta je živel doma in pomagal očetu pa tudi sosedom pri obdelovanju polja. Ko je v maju 1915. leta Italija napovedala vojno takratni Avstro-Ogrski, je bilo vseh pet bratov mobiliziranih v avstrijsko vojsko. Anton je bil poslan v Radgono, kjer je bilo več tisoč osemnajstletnikov samih Primorcev. Njegovi štirje bratje pa so bili poslani na rusko fronto.

☆

V Radgoni so mlade fante nekaj časa vojaško usposabljali in ko so bili »zreli« za vojaška opravila, so jih poslali v Romunijo graditi strelske jake.

Iz Romunije so romali v Srbijo, kjer so po Donavi prevažali vojaški material, pozneje so bili poslani v Beograd in od tam nazaj v Radgono. Tako je preteklo leto vojaške službe. Takrat je dobil 28 dni dopusta. Prišel je domov, v kraje kjer je bila fronta.

Ko se je vrnil z dopusta, so na zboru vprašali, kdo želi na Dunaj stražiti cesarja Franca Jožefa. Javilo se je več kot 600 mladih fantov, med njimi tudi Anton. To pa je bila vojaška zvijača avstrijskih oficirjev, ki so jih vse, namesto na Dunaj, poslali na rusko fronto v Galicijo. Na fronti je takrat vladalo nekakšno zatišje. Ruski vojaki so mladim avstrijskim vojakom prigovarjali:

»Mi bomo pobili naše oficirje, vi pa naše. Potem bo prišel mir in šli bomo domov.«

Na ruski fronti je bil Anton samo mesec dni. Avstrijska vojaška oblast je vse mlade fante poslala na italijansko fronto. Pred odhodom so jim oficirji povedali, da je Gorica v italijanskih rokah, in da gredo zato na soško fronto, da bodo Gorico vzeli Italijanom.

Na ruski fronti je bilo takrat kar pet bratov Jelincičev. Trije so padli. Ivan je padel že kmalu v začetku, Jože sredi poletja 1915, Franc je bil ujet in je iz ujetništva ušel. Umrl je leta 1916. Matija je bil tudi ujet in se je vrnil domov šele po končani svetovni vojni.

POT PROLETARCA

Anton se je znašel na Doberdobu. V boju z Italijani je bil ranjen v desno nogo. Preko Proseka pri Trstu so ga, skupaj z drugimi ranjenci, odpeljali v Ptuj in od tam na Dunaj v vojaško bolnišnico. Zdravil se je šest mesecev in prestal dve težki operaciji. Po delnem ozdravljenju so ga poslali v Leoben. Po enem letu je bil poslan domov kot začasno nesposoben za vojaško službo.

☆

Tako se je končala njegova »odisejada« v avstrijski armadi. Doma je ostal vse do leta 1928, ko je odšel v Jugoslavijo. Pod Italijo ni našel zaposlitve, ker je bil odločen proti fašist. Začelo se je težko »golcarsko« življenje.

Leto 1941 ga je našlo v Gorjah pri Bledu, kjer je bil zaposlen kot gozdni delavec pri gozdni upravi Bled. V Srednji Radovni je skupina delavcev, kateri je pripadal tudi on, dve leti gradila »rižec« za spuščanje hlovov v dolino. Skupina je štela sedem delavcev, vodil pa jo je neki Ogriz, doma s Koroškega.

Ogriz je bil zelo razgledan in napreden tovariš. Že v juliju 1941 je vse svoje delavce povezal v OF in jim dal naloge. Prvo delo za partizane je ta skupina opravila s tem, da je iz Radovne ponoči odnesla na planino Frčkov vrh več zavrtkov pločevine, ki jo je dal za partizane neki Šanca. Partizani so na Frčkovem vrhu s to pločevino pokrili prvo barako. Takrat je bilo v tisti baraki osem partizanov. Dne 24. decembra 1941 je ta skupina partizanov napadla Nemce na Hotunah pri Gorjah. Padla sta dva Nemca in en partizan.

V avgustu 1941 je prišlo iz Celovca približno 1000 Nemcev, ki so odšli na Mežakljo in Pokljuko. Ljudje iz vasi v dolini so takrat kosili in spravljali seno in pasli živino na tamkajšnjih planinah. Nemci so poobrli vse kosce in grabljice in odpeljali v dolino. Takrat so zajeli tudi Antona, ki je bil na poti k zdravni-

ku. V dolini pa so ga izpustili, da je lahko šel domov v Gorje. Tisti dan so Nemci ubili dva gozdarja, domačina iz Lazov v Gorjah.

☆

Že kmalu po prihodu Nemcev na Gorenjsko, je Anton doživel prvo nasilje. Nemci so na lovu ujeli dva lovca in dva ribiča. Odpeljali so jih na polje, privezali na kole in ustrelili. Takrat je Anton sklenil, da se bo boril proti njim. Kako se je boril, naj pove naslednji njegov življaj.

Po znanj Dražgoški bitki Cankarjevega bataljona z Nemci, se je pred njihovo gozdno barako na Pokljuki prikazalo 12 do smrti izčrpanih in onemoglih partizanov. Drvarji so jim skuhal polente in pripravili še »frikok«, to je z mastjo pripravljen sir. Izčrpani partizani so se pri njih okrepčali in spočili in nadaljevali

Anton Jelincič

pot, eni proti Studencu, drugi proti planini Lipnica.

V avgustu 1944 je prišlo sporočilo, da so na Jelovico prišle s Primorske tri brigade. Treba je bilo poskrbeti za hrano tem brigadam. Kmalu je bil pripravljen voz hrane in določen tovariš, ki naj bi s parom konj skozi Bled odpeljal to hrano v Ribno. Tam bi hrano sprejel drug voznik in odpeljal naprej na Jelovico. Določeni tovariš pa se je ustrašil te zahtevne naloge in ni hotel na pot. V Blejski dolini je bilo takrat več kot 4000 Nemcev, ki so se pripravljali na pohod nad partizane. Anton je sam sprejel nalogo, da bo odpeljal hrano na določeno mesto v Ribno. Na kup dobro zavarovanih zavojev s hrano in drugim, je naložil gnoja in na vrh zasadil še gnojne vile. Sedel je na gnoj in poglal. Na poti skozi Bled je srečeval večje skupine nemških oficirjev in vojakov, toda nihče ga ni ustavil. Srečno je tovor pripeljal v Ribno in ga tam izročil drugemu tovarišu, sam pa se je ves vesel nad dobro opravljeno nalogo vrnil domov.

☆

Polnih 17 let je delal in garal daleč od doma. Na njegovih življenjski poti se je nabralo 26 let drvarskega življenja in nad 3 leta hlapčevanja. Vmes so bila še leta priložnostnega zaslužkarstva. Lahko bi s Cankarjem ponovili:

»Dečko krepak in zdrav se je napotil v svet. Dela je našel, sreče ne veliko.«

Danes uživa trdno zaslužen pokoj doma v Žabčah. Rad se spominja bratov, ki jih je preživel. Eden bratov, Matija, se je po vrnitvi iz ruskega ujetništva, leta 1927 odpravil v Ameriko, kjer je delal 21 let. Njegov nečak Andrej je bil v JLA polnih 21 let in je danes rezervni major JLA.

Tudi kot upokojenec je Andrej rad pomagal pri delih za napredek in olepšanje vasi. Še pred nekaj leti je šel za planšarja na najbolj zahtevno planino Leško. Zelo rad bere »TV-15«, »Delo« in »Komunist«. Zvečer pa redno gleda televizijo, »... posebno če je kaj političnega,« je poudaril. **ANDREJ PAGON-OGAREV**

Vsak dinar, ki ga je dobila krajevna skupnost v Vojniku, so podvojili ali celo potrojili.

Mladi v Vojniku tožijo, da nimajo ustreznih prostorov za svoje delo in zabavo, starejši pa trdijo, da premalo pazijo še na te prostore, ki jih imajo sedaj na voljo!

Hiša se mu bo vsak čas podrla, posojila za obnovo hiše, čeprav bi ga lahko dobil, pa noče!

Vihar je nekoč odlomil vrh! Zdaj je ta vrh še višji in močnejši!

KOMU DOSLEJ NEZNANA JE RESNICA?

Je Vojnik vas, trg ali mesto? Če je danes vas, bo jutri trg, če je danes trg, bo jutri mesto! Ne glede na to se bodo krajsani, tržani ali meščani srečevali s številnimi težavami, ki se nujno porajajo ob tako hitrem napredku kraja, kot ga zadnja leta doživlja Vojnik. Vendar, in to si upam trditi, da ne bodo naleteli na oviro, na oviro, ki jo ne bodo mogli premagati sami, če bodo tudi v prihodnje tako delovni, tako enoviti in vztrajni pri svojih hotenjih, kot so bili vsa leta doslej.

Ze v Celju so mi na občinski organizaciji ZZB NOV dejali, naj grem v Vojnik, če želim zvedeti kako delovni so borci in kako si prizadevajo, da bi bil njihov kraj še lepši, še bolj urejen, da bi bili prav vsi ponosni na njihov Vojnik.

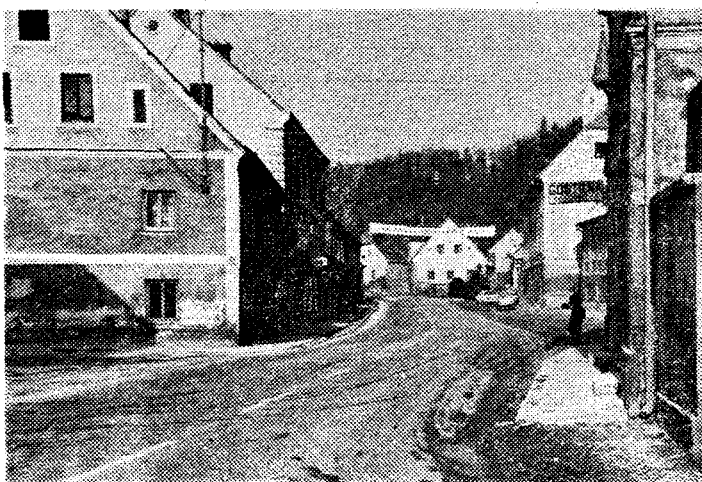
Pa sem šel!

Cel Vojnik sem prekrizal po dolgem in počez, vmes fotografiral, se pogovarjal z domačini o marsičem, ne prestanto pa poizvedoval za predsednikom in tajnikom ZB v Vojniku Juretom Bojanovičem in Ivanom Sešlom. Vse kar sem tisti dan v Vojniku iskal, sem našel. Le tajnika in predsednika nikjer, čeprav sem večkrat zapored poizkušal srečo tudi pri sosedih tako, da se tudi domači psi na verigah niso več zaletavali vame. Očitno so me že imeli za domačega, razen pri Sešlovih, kjer se pes nikakor ni hotel sprijazniti z mislijo, da iščem le njegovega gospodarja.

Člani zveze borcev v Vojniku, so ob nedavnem referendumu, kjer so se občani in krajsani Vojnika odločali za 1,5-odstotni občinski samoprispevek, namenjen hitrejšemu razvoju šolstva, zdravstva, kulture ter boljšega varstva ostarelih, še posebej aktivno vključili v delo pri organizaciji krajevnega samoprispevka. Tako so se 16. januarja letos vsi volilni upravičenci v krajevni skupnosti Vojnik, poleg občinskega samoprispevka, odločali tudi še za krajevni samoprispevek. Tako občinski, kot tudi krajevni samoprispevek, sta v Vojniku uspela. Še več. Na volišče je prišlo več kot 90 odstotkov volilcev! Koliko truda velja, da pride na volišče toliko volilcev, vedo verjetno samo tisti, ki so že kdaj sodelovali v taki akciji.

V Vojniku so se torej odločili že za četrti samoprispevek, kajti dvema občinskima samoprispevkoma je sledil hkrati tudi drugi.

Z denarjem, zbranim iz prvega krajevnega samoprispevka, so uspeli v Vojniku, oziroma na območju njihove krajevske skupnosti, v zadnjih petih letih

Skozi stari del Vojnika se vije nekdanja glavna cesta med Celjem in Mariborom

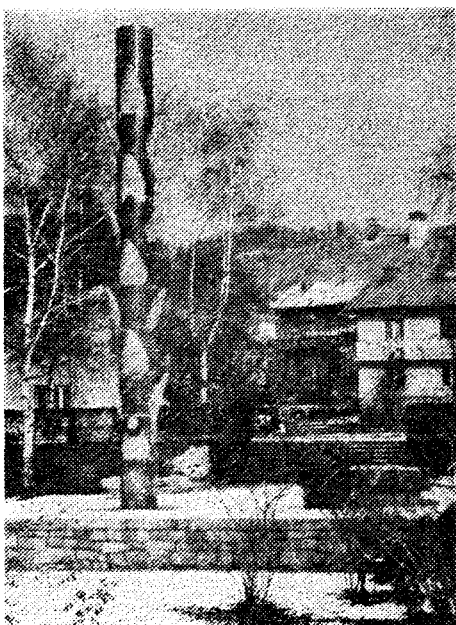
Novi del Vojnika, posejan z individualnimi hišicami in stanovanjskimi bloki, priča o hitri rasti Vojnika

asfaltirati 18 kilometrov krajevnih cest, seveda s pomočjo samoupravne interesne skupnosti za ceste. Kmalu se bodo lotili asfaltiranja ceste ob pokopališču, ki vodi v Šmartno v Rožni dolini... Res jim lahko verjamemo, da sleherni dinar, ki ga dobi krajevna skupnost v Vojniku, podvojijo ali celo potrojijo!

Športna, kulturna in družabna dejavnost mladih se v Vojniku vedno

berka. Ze vrsto let se obiskujejo, vračajo obiske, utrjujejo prijateljske in bratske vezi.

H krajevni skupnosti Vojnik sodijo še vasi ARCLIN, PRISTAVA, BOVŠE, RAZGOR, GABROVEC, HRASTNIK, BEZOVICA, KOBLEK, TOMAŽ, ZELČE, Kladnart, ČREŠNJEVEC, MALE DOLE, JANKOVA, IVENCA, ILOVCA, GLOBOCE in VIŠNJA VAS.

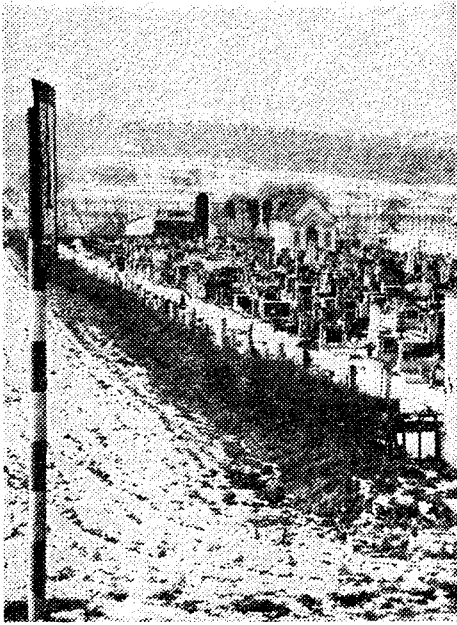

Spomenik v Vojniku simbolizira drevo brez vrha in vej, vendar z močnimi novimi poganjki. Tako drevo ne more nikoli umreti

bolj krepki. Mladi sicer trdijo, da jih starejši ne razumejo, da nimajo dovolj ustreznih prostorov, kjer bi svojo dejavnost še pospešili, starejši pa menijo, da mlade že razumejo, vendar da znajo le-ti premalo spoštovali družbeno lastnino, čeprav je že stara in morda neprimerna za današnji čas. Vendar ceniti in varovati je treba tudi to!

Borčevska organizacija v Vojniku ima 176 članov. Borci, krajevna skupnost, SZDL, kooperanti... to je v Vojniku eno! Da upokojence niti ne omenjam. To sožitje se še posebej opazi, kadar kdo izmed naštetih organizira ta ali oni izlet, kulturno prireditev ali kaj podobnega. Takrat zares ne veš ali se je Polde udeležil izleta »po borčevski liniji«, upokojenski ali kot kooperant.

Združanje borcev v Vojniku je po brateno z zvezo koroških partizanov v Celovcu, sodelujejo pa tudi s prosvetnim društvom »Zarja« iz Zelenke Kaple na Koroškem ter »Edinostjo« iz Pli-

Prav tu ob pokopališču v Vojniku vodi cesta proti Šmartnemu v Rožni dolini, ki nujno zahteva asfaltno prevleko.

V teh vaseh živi približno 5.000 ljudi. Tu živijo kmetje, upokojenci, delavci, v teh vaseh živijo stari in mladi, zdravi in bolni, tudi ljudje, ki se razen na kolesu in v vozu gnoja niso peljali še z nobenim drugim prevoznim sredstvom, ljudje, ki ne vedo kaj je tam za onim hribom, kajti vse njihove želje se začno in končajo na domačem dvorišču, njeni, travniku ali ogradi. Vendar bi ti ljudje kljub temu ali pa še toliko bolj potrebovali boljšo povezanost s sosednjimi vasi, s središčem krajevske skupnosti, občinskim središčem... So vasi iz katerih vaščani tudi po tri ure pešajo v Vojnik na krajevni urad ali krajevno skupnost. Cestna povezava, predvsem boljše ceste, je nujnost! Le tako bomo tem oddaljenim domačijam približali svet.

Prav zdaj so v krajevni skupnosti Vojnik namenili cestam še večjo pozornost, kajti slabe ceste še bolj siromašajo tamkajšnje ljudi. Rednega odnosa mleka skoraj ni mogoče organizirati zaradi slabih cest. Premalo je

zbiralnih mest za mleko — zopet zaradi cest. Kmetje bi lahko oddali več mleka, če bi bila zbiralnica v vasi. Ob tem, da bi mleko nosili na hrbtu dvakrat na dan po nekaj ur v zbiralnico pa kmalu obupajo.

Za vse to kar sem napisal dobro vedo vse družbenopolitične organizacije v krajevni skupnosti, v občini. S skupnimi močmi si sicer prizadevajo, da bi kar najbolj učinkovito pomagali tem ljudem do debelejšega kosa kruha, vendar...

Podobno kot primanjkuje v številnih vaseh zbiralnic za mleko, domačini iz teh vasi pogrešajo trgovino. Posebno starejši, ki jih noge več tako sigurno in hitro ne nosijo preko hribov do trgovine. Na območju krajevske skupnosti Vojnik, ki šteje, kot sem že prej dejal, okoli 5.000 prebivalcev, sta samo dve trgovini, v Arclinu in Vojniku. Trgovine so sicer še ob nekdanji glavni cesti, ki vodi iz Celja proti Mariboru v Frankolovem, Stranica in Škofji vasi, vendar vse te trgovine v teh vaseh sodijo v drugo krajevno skupnost. Morda so pri celjskem Merxu že razmišljali o kakšnem avtobusu, oziroma o potujoči trgovini. Vaščani bi jim bili nadvse hvaležni za prihranjeno pot, čas in trud!

Člani ZB v Vojniku vidijo vse te težave vaščanov oddaljenih vasi. Večino denarja zdajšnjega krajevnega samoprispevka bo namenjeno izgradnji cest. Tudi prihodnji bo namenjen za ceste in ni vrag, pravijo, da enkrat ne bomo uspeli.

Občinska organizacija ZZB NOV v Celju je že pred leti namenila dokajšnjo vsoto denarja, kot posojila za gradnjo ali obnovo hiš, nakup stanovanja itd. za vse svoje člane. Tudi kmetje, ki so bili deležni takih posojil. In tudi posluževali so se jih, kolikor so jim pač narekovala potrebe. Le en kmet nikakor noče posojila za preureditev hiše, čeprav se bo hiša vsak čas podrla.

V Vojniku in sosednji Škofji vasi je bila že 1941. leta močna organizacija OF. Agenti gestapa so se uspeli vrniti v organizacijo. Sledile so velike žrtve. Odlomljen je bil vrh mogočnega smreke, ki je poglajala močne korenine v zemljo, mogočne veje pod nebo. Zdaj vse to simbolizira spomenik v Vojniku v katerem je vklesanih 79 imen, poleg 12, ki so pokopani v grobnici poleg spomenika. Vihar je odlomil vrh, oklesal veje, steblo pa je ponovno oživel.

In zdaj je vrh tistega drevesa še višji, veje še bolj mogočne, korenine še bolj globoko v zemlji, te korenine so v ljudeh, ki jih ne smemo razočarati, četudi so iz najbolj oddaljenih vasi in zaselkov, kajti vsi skupaj smo del tistega mogočnega drevesa.

TONE URBAS

Tajnika ZB v Vojniku Ivana SEŠLA, ki je mimogrede rečeno vprežen še v številna druga dela, ki sodijo v krajevno skupnost Vojnik, sem našel šele v Stranica. Pogovor je bil sicer kratek, vendar jedrnat, odkrit in pošten, kakršen je bil vselej doslej Ivan Sešla

Vojaki svojemu vrhovnemu komandantu

KNJIGA ŽELJA

V najdaljši čestitki, v knjigi želja, je vtakano tristo dvajset sporočil, napisanih z roko in s srcem.

To je zgodba o nenavadnem darilu. O knjigi želja, o čestitki vrhovnemu komandantu. O tristo dvajsetih imenih vojakov, oficirjev in generalov, vtkanih v klobčič pozdravov, sporočil in želja. Z roko napisanih. In s srcem. In vsaka je na svoj način pristna in draga. Z besedami, podobnimi biserni ogrlici, nanižani v vseh jezikih naših narodov in narodnosti.

Besede priznanja. Vojakov — prvega vojaku:

— Doktorsko disertacijo ste pisali na Neretvi in Sutjeski, a branimo jo teh trideset let miru.

In obljub. V imenu tistih, ki so zunaj domovine, ali s srcem niso nikoli nehali biti ona:

— Prišel sem iz Švedske, da bom Tvoj vojak, da se naučim, kako braniti domovino — in če bo potrebno, računajte name, kot da sem tu.

In sporočilo, nenavadno za takšno priložnost, ali toplo, od srca. Vojak piše svojemu vrhovnemu komandantu:

— Naučil sem se, da ravnam z orožjem...

Ob besedah čestitke in želja:

— Želel bi, da te vidim od blizu in da ti stisnem roko in ti zaželim dolgo življenje...

In občudovanje:

— Jaz ne poznam vojne, ali vem, da je Vaše ime povezano z vsem, kar imamo danes.

Tako so napisali vojaki svojemu vrhovnemu komandantu, v knjigi želja, v najdaljši novoletni čestitki, ki so jo izročili Titu, ko so kazalci zapluli v prve ure prvega dne devetnajstosredmisedemdesetega leta. V Novem Sadu.

Slede podpisi: Dragan Belada, Ante Branković, Goran Djevad, Aca Jocić, Tačija Memedovski.

Izbrali smo samo pet novoletnih želja. Peterice Titovih vojakov. A vseh tristo dvajset so podobne njim. V knjigi, ki so jo pripravili Titu za darilo.

Knjiga, ki je prerasla v čestitko, s simbolom Novega Sada na naslovni strani, simbolom mesta — heroja, je šla v vse vojašnice, od roke do roke. V poslednjih osemnajstih urah pred novim letom. Brez posebnega načrta o tem, kam bo prišla. A prišla je povsod. V vojaške učilnice, v klube, v kabine. V stražarnice. In v donavsko pristanišče. Polnile so se strani, napi-

Cvetje za najdražjega gosta: prisrčna dobrodošlica vrhovnemu komandantu pred Domom JLA v Novem Sadu

sane z roko in s srcem. Čestitke v nizu. Krajše in daljše. Tu in tam nevesel rokopis, neke postrani napisane besede, misel, ki stremi navzgor ali se je znašla na spodnjem delu lista. Nekaterim lahko zamerimo pravopisne napake, ki se zgubljajo pred toplino in prisrčnostjo. Tristo dvajset podobnih sporočil.

Živi nam dolgo, sledimo Tvojo pot, branili bomo to, kar imamo...

Tako so napisali Titu vojaki iz vseh krajev naše domovine, današnji prebivalci mesta na Donavi.

Novoletna noč je za nami. Vojašnica živi svoje vsakodnevno življenje. Minilo

je slavlje. Ostala je zgodba o bivanju najdražjega gosta v tej najbolj veseli noči. Najbolj srečni so bili tisti, ki so bili v isti, svečani dvorani novosadskega doma JLA, ki so lahko v tej praznični noči, med dvema letoma, delili praznično radost s Titom.

Ostala je zgodba o knjigi, ki jo je v imenu vojakov in starešin iz vojašnice Titu izročil generalni major Mujo Mujkić. Ostalo je še mnogo nenapisanih želja. Za še nekaj takšnih knjig, z enako toplimi sporočili in čestitkami tovarišu Titu.

(Po FRONTU)

Zbor stavkajočih delavcev v tovarni THOMA v Mlinski ulici

Ob štiridesetletnici velikih stavk v tekstilni industriji, ki pa so hkrati izražale tudi splošno nezadovoljstvo nad razmerami tistega časa, so v Mariboru pripravili obsežno razstavo. Zanj so poskrbeli pravzaprav mnogi občani pod strokovnim vodstvom Muzeja NOB in finančno podporo Kulturne skupnosti ter občinskega sindikalnega sveta Zveze sindikatov Maribor. Razstavljeno gradivo je prav poučno. Posega v vse sloje delavskega gibanja, tudi v začetek političnega organiziranja v Mariboru, hkrati pa nakazuje vpliv takratnih mednarodnih dogodkov, predvsem španske vojne.

Osrednja pozornost je posvečena tekstilni stavki. Le-ta je predstavljala takrat mejnik v razvoju in organiziranju delavskega gibanja in nastopi proletariata. Opozoriti velja tudi na dejavnost političnih obsojencev v mariborski kaznilnici. V tem delu razstave so na vpogled dokumenti, ki sodijo v leta med 1931 in 1933, ko je bil v istih prostorih zaprt tovariš Tito.

Na razstavi so zbrani še podatki o razgibanju kulturni dejavnosti iz tistega časa in pa seveda nemška prizadevanja za raznarodovanje ob vsej slovenski meji. Ob tej kompleksno zastavljeni razstavi je izšlo tudi tovarniško glasilo kot nekakšna nova oblika spremnega kataloga v 33.500 izvodih. Razstava se seli iz organizacije v organizacijo in vlada zanj veliko zanimanje.

DRAGO MIKLAVEC

KIPARSTVO V JEKLU

Pod pokroviteljstvom skupščine občine Jesenice in železarne je odbor Muzeja delavskega gibanja na Gorenjskem, ki deluje v okviru kulturne skupnosti, pripravil ob koncu preteklega leta razstavo del kiparja Toneta Svetine. Razstava pod naslovom »Kiparstvo v jeklu« je bila v Kosovi graščini na Jesenicah.

Toneta Svetino javnost dobro pozna. Ze leta 1971 je predstavil jeseniški javnosti svoja dela. Zanje je značilno, da s skulpturo v treh dimenzijah izražajo umetnikov pogled na svet, ki se razteza vse od pesimizma do optimizma, poudarja absurd, protest, hkrati hlad in žar, ogenj, nasilje, bratstvo, boj, rast in padanje, hrepenenje, svetlobo in mrak, življenje in smrt, sen in resničnost, tezo, protitezo, uničenje in graditev, stalnost in spreminjanje, predvsem pa svobodo.

Umetnik, s partizanskim imenom Vojko, se je rodil leta 1925 na Bledu. Med vojno so ga Nemci januarja 1943 mobilizirali najprej v službo, nato pa v vojsko. Še istega leta meseca decembra je pobegnil iz Münchena in se priključil narodnoosvobodilni vojski. Do konca vojne je bil v Prešernovi brigadi. V Jurišnem bataljonu XXXI. divizije. V vojni je bil dvakrat ranjen. Po vojni je opravljal različne vojaške in politične funkcije, kot pisatelj pa je začel leta 1950, ko je začel pisati črtece z vojnimi in lovskimi motivi.

Za epsko trilogijo Ukana je prejel leta 1963 Kajuhovo nagrado, leta 1970 pa Prešernovo nagrado Gorenjske, nagrado Prešernovega sklada SRS, nadalje nagrado Vstaje slovenskega naroda, plaketo JLA in plaketo Varnosti SRS. Zelo znana pa je tudi njegova monografija skulptur Poezija upora in seveda še številni romani in povesti s tematiko NOB in iz lovskega življenja.

Pisatelj, kipar in esejist je v stalnem iskanju različnih izraznih sredstev, prek katerih bi najprimerneje izrazil misli in podal zgodovinska in umetniška sporočila. Leta 1960 se je odločil za novi material, kovino, ki hkrati povezuje današnji čas s preteklim, se pravi predvsem z vojno. Kajti Tone Svetina, ki

par, uporablja pri svojih skulpturah ostanke ubijalskega orožja, pušk, bajonetov, granat in skuša z njimi prikazati kruto resničnost in posledice vojne in ubijanja. S svojim delom doseže, da postane smrt nesmrtnost, nesmrtnost pa večnost.

Njegovo delo je prežeto z mislijo o protestu proti nasilju in uničenju. V razmerah zatiranja je upor naroda za svobodo nujen, a v drugačnih razmerah boja in žrtev ne bi bilo treba. Umetnik verjame v končno zmago trpinčnega in zatiranega naroda, ker se zaveda, da je ta boj pravičen. Zanj je smrt manjše zlo kot suženjstvo.

Težko je na kratko predstaviti obširno in mnogovrstno delo Toneta Svetine. Poln ustvarjalnosti je in poleta. S svojimi literarnimi in kiparskimi deli oblikuje v obeh izraznih zvrsteh svoje lastno sporočilo zoper krivico in nasilje, hkrati pa spodbuja k uporabi proti krivici in nasilju, za osvoboditev človeka.

JANEZ ZURC

Svet bo drugačen takrat, ko bodo ljudje spet ljubili hrabrost in spoštovali čast.

Za nepozabni štiridnevni izlet se prijavite na naslov: Turistična agencija INEX, 61000 Ljubljana, Titova 25.

Ste se že prijavili za

»SPOMINSKI IZLET V EGIPT«

dne 28. februarja.

● ŽALEC

Okviren program prireditev letošnjega jubilejnega leta

Odbor za proslavo 40-letnice KPS, 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in njegovega 85. rojstnega dneva, ki je bil ustanovljen pri OK ZKS Žalec, je na svoji ponedeljkovi seji sprejel okvirni program prireditev in proslav posvečenih letošnjim jubilejem. Na seji so imenovali tudi posebno komisijo, ki naj bi strokovno pripravila program osrednje občinske proslave, ki bo v mesecu maju v Žalcu.

Na seji so tudi sklenili, da bodo še posebno skrbno pripravili proslave v tistih krajih, kjer je bilo že pred vojno revolucionarno delavsko gibanje močno razvito. Med te kraje spadajo Liboje, Zabukovica, oziroma Griže, in Prebold. Proslave pa bodo seveda tudi v vseh ostalih krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela v žalski občini.

V mesecu aprilu in maju namenjajo organizirati svečane seje po osnovnih organizacijah zveze komunistov v TOZD in OZD, na katerih bodo sprejemali v zvezo tudi nove člane.

Na seji so sprejeli tudi okviren program organiziranja potujočih razstav, pohodov, srečanj s predvojnimi komunisti in revolucionarji ter še številnih drugih prireditev in manifestacij. V žalski občini se skratka z vso resnostjo pripravljajo na leto pomembnih jubilejev in pričakujejo uspešno realizacijo programov. Pri tem bodo nedvomno eno pomembnejših vlog odigrali tudi mladi. Sodelovali bodo na vseh proslavah in manifestacijah in organizirali spominski pohod na Čebinovo, v rojstni kraj KPS.

DARKO NARAGLAV

● ŽALEC

Uničena flora in favna

Na zadnji seji občinske skupščine Žalec so najostreje obsodili povzročitelja katastrofalnega pomora rib v Savinji in zahtevali, da se mora škoda, okoli 8 milijonov dinarjev, v celoti izplačati Ribiški družini Sempeter.

Industrijska odpadka, ki se je iz malomarnosti izlila iz čistilnih naprav enega od obratov Gorenja v Velenju, je vsebovala nad 100 kubičnih metrov strupenih snovi, ki so v času med 24. in 29. decembrom lani uničile floro in favno v Paki in Savinji.

Pri tem je bila najbolj prizadeta Ribiška družina Sempeter, ki sodi po številu članov med največje ribiške družine na Slovenskem. Z dobrim gospodarjenjem in skrbjo za čisto okolje je družina dosegla izjemne uspehe. Z najnovejšo zastrupitvijo rib pa je njihovo večletno delo popolnoma uničeno. Za obnovo razmer bodo potrebovali najmanj pet let. To ni izguba samo za ribištvo, ampak za celotno gospodarstvo občine.

Alarmni signal pa prihaja tudi iz nekaterih studencev s pitno vodo, saj so z analizo zaznali določeno količino cianida. To je plat zvona, ki poleg protestnega zborovanja opozarja vso slovensko javnost na resnost problema in podobnih pomot. Ohranimo vsaj tisto čistost narave, ki jo še imamo.

DARKO NARAGLAV

● MARIBOR

Kako pokopavati udeležence NOB

Pri občinskem odboru ZZB NOV Maribor so sprejeli pravilnik o pokopavanju udeležencev NOB Jugoslavije. Gre za akt, izdelan na podlagi stališč Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in se z njim enotno ureja, kako je potrebno izkazati borcem posmrtno časti. Pri pravilnik v članku na strnjene način opozarjamo, ker ga povsod še niso sprejeli in ker so imele organizacije ZZB prav pri teh pogrebnih nemalokrat težave.

Vsi udeleženci NOB so deležni polaganja borčevskega venca, častne straže in zadnjega slovesa z govorom. Borčevski venec je enak za vse ozemlje, je okrogel, iz naravnega cvetja, v premeru 80 cm, v sredini pa je peterokraka zvezda. K vencu je privezan trak v barvah jugoslovanske zastave, na levi je izpisano ime umrlega, na desni pa ZZB NOV Jugoslavije. Venec lahko nosi pripadnik teritorialne obrambe, civilne zaščite, udeleženec NOB ali mladinec. Venec oskrbi organizacija ZZB.

V sprevedu se pred krsto nese rdeča blazinica z odlikovanji, plaketami, priznanji. Te časti je deležen tudi borec, ki ga sicer pokopavajo z vojaškimi častmi ali organizirajo njegov pogreb družbenopolitične organizacije, organizacije združenega dela ali druge

institucije po dogovoru. Izjeme so možne, če pokojnik to zahteva ali če je bil kaznovan za hujši prekršek. Pogreb pa se seveda pripravi v sodelovanju z družino pokojnika.

DRAGO MIKLAVEC

● LJUBLJANA

Srečanje v delovnem vzdušju

Ljubljanska sekcija Briško-beneškega odreda že dobro leto in pol marljivo dela. Odbor in člani se redno sestajajo. Zadnje takšno pomembnejše srečanje je bilo 7. januarja v Domu JLA, kamor so prišli tudi borci primorskih enot iz Postojne, Kranja in predstavniki novo formirane Briške sekcije BBO s tovarišem Darkom Markočičem na čelu.

Kulturni program so pripravili borci in njihovi sorodniki pa vojaki karsne Borisa Kidriča. Med nastopajočimi je bila tudi partizanska pesnica in aktivistka Nada Dragan-Carevska »Živa«. Za razvedrilo so poskrbeli vojaški orkester in humorist Oleg Križanovski-Igor.

Srečanje pa je bilo tudi delovno. Letno poročilo je podal predsednik Danilo Perčič. Videti je bilo, da je bila sekcija v preteklem letu izredno aktivna, sodelovala je na vseh večjih delovnih akcijah in zbirala denar za prizadeta področja. Med drugim je tudi pripravljala gradivo za pisanje zgodovine odreda. Pripravili so vprašalnike, ki jih bodo razposlali vsem borcem in aktivistom. Vsi borci so sedaj zajeti v eni od šestih sekcij, ki so: kobariško-bovska, kanal-sko-liška, briška, novogoriška, obalna in ljubljanska.

Zastavili so si tudi program dela za leto 1977. Obiskali bodo Cerkno, sodelovali v akciji »Posočje« pripravili srečanje v Bovcu, dokončali vodovod v Kožbani, pomagali pri trgatvi v Brdih in pripravili izlet v Benečijo.

Vse akcije kot tudi redna srečanja dokazujejo, da so borci in člani Briško-beneškega odreda zelo aktivni.

Ljubljanska sekcija BBO

● TRŽIČ

Mladinska pohodna enota

Med najpomembnejše naloge ZSMS sodi nedvomno tudi obujanje tradicij narodnoosvobodilne borbe. Vse tovrstne akcije pa imajo tudi izobraževalni značaj, saj preko njih spoznavajo mladi prvine splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite.

Pri republiški konferenci ZSM v Trzinu skrbi za uresničevanje nalog mladim pri splošnem ljudskem odporu in družbeni samozasčiti petčlanska komisija. Le-ta je bila pred nekaj leti tudi pobudnik ustanovitve mladinske pohodne enote »Kokrški odred«, ki vsako leto pripravi pohod po poteh tovarištva in spominov v tržiški občini. Najuspešnejši pohod do sedaj je bil lanskoletni, saj

je bilo toliko prijavljenih, da je bila potrebna selekcija. V dvodnevni pohodu se je 56 udeležencev podalo v partizansko vasico Gozd. Na pohodu so priredili taborniški večer z bogatim kulturnim programom. Ob tej priložnosti so izdali tudi dva informativna biltena. Pohod je bila ena najuspešnejših akcij ob lanskoletnem občinskem prazniku.

V soboto, dne 29. januarja, pripravljajo štab mladinske pohodne enote »Kokrški odred« zbor vseh pohodnikov, ki so se v preteklosti udeležili pohodov. Prireditev bo v dvorani TVD Partizan v Trzinu. Prireditev bo odprtega značaja, namenjena prav vsem mladim. Slavnost bo imela dva dela. Najprej bo podelitev priznanj najzaslužnejšim mladincem za uspehi lanskoletni pohod. Celotna pohodna enota pa bo prejela pra-

por, ki nosi ime legendarnega Kokrškega odreda. Sledil bo družabni večer s plesom. Igral bo ansambel iz garnizije Stane Zagar v Kranju. V letošnjem letu bo tržiška enota pripravila še dva ali tri pohode, v mejah finančnih sredstev. Verjeti je, da bodo pohodi dosegli svoj osnovni namen.

M. VALJAVEC

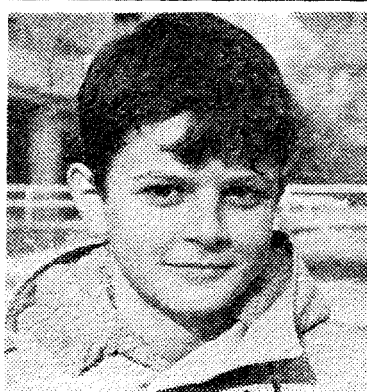
● POSTOJNA

Priznanje borcem in aktivistom Košanske doline

Pred koncem preteklega leta so tudi v Košani v Domu kulture praznovali

Jani Kajbič

Zvone Urankar

Roman Pole

Malo Slovencev v vo

Ze vrsto let je znano, da se slovenski fantje kaj neradi odločajo za vojaške poklice, čeprav so tudi ti zanimivi in dajejo slehernemu možnost, da uveljavi svoje sposobnosti. V zadnjih nekaj letih se je številčno stanje slovenskih fantov v vojaških šolah nekoliko izboljšalo, vendar še ne v tolikšni meri, da bi bili lahko zadovoljni.

Načrtna in stalna akcija, da bi usmerili v vojaške šole in poklice več fantov, je dosegla že lepe uspehe. Pomembno vlogo in delo so namreč opravile posebne komisije in koordinacijski odbori za usmerjanje mladih

v vojaške poklice pri občinskih oddelkih za ljudsko obrambo in združenjih ZRVS.

Tako so se tudi prejšnji teden zbrali osnovnošolci, povečini učenci osmih razredov vseh osnovnih šol zagorske občine v Zagorju ob Savi, kjer so si ogledali film o življenju in delu v enotah JLA in šolanju v vojaški gimnaziji Stane Rozman v Ljubljani.

Srečanje v Zagorju so pripravili člani komisije ZRVS iz Zagorja ob Savi. Več kot 80 zbranim osnovnošolcem pa je potem, ko so si ogledali film, govoril tudi aktivni starešina JLA.

Iz osnovne šole »Ivana Skvarča«

iz
naših
krajev

LJUBLJANA — Na gradbeni tehniški šoli že nekaj let uspešno deluje strelska sekcija. Vanjo so vključeni vsi dijaki od 1.—4. letnika. Uspehi niso izostali, ne v streljanju z zračno ne z vojaško puško. O dobri organizaciji in disciplini pri delu govori tudi dejstvo, da do danes ni na šolskem strelišču prišlo do najmanjše nesreče ali škode. Tudi prekrškov in kazni ni bilo. Sekcija pa vzpodbuja dijake tudi pri učenju. V zadnjih letih skoraj ni zaslediti negativne ocene pri streljanju. Tudi dijaki prvega in drugega letnika so že začeli streljati z vojaško puško in dosegli izredne rezultate. Seveda gre za te uspehe hvala tudi mentorjem sekcije, posebno tovarišu Lipovcu, učitelju predmeta »obramba in zaščita«, ki je s svojim požrtvovalnim delom pomagal vsakemu posamezniku.

EVA ŠUSTERŠIČ

AJDOVSCINA — Osnovne organizacije ZB so v sodelovanju z občinskimi združenjem borcev narodnoosvobodilne vojske postavile v počastitev in

spomin padlim v času NOB 24 spomenikov, 19 spominskih plošč in 15 grobnic.

FRANJO HOVNIK

AJDOVSCINA — Tu so še vedno aktivni nekdanji aktivisti OF. V četrtek, dne 20. januarja, so se v Ajdovščini sestali člani okrajnega odbora bivših aktivistov OF Vipava—Ajdoščina. Prispevali so tudi načrt dela za tekoče leto. Prav tako bodo svoje moči posvetili tudi pripravi predlogov za odlikovanja, zbiranje fotografskega in drugega zgodovinskega materiala za knjigo »Monografija OF«. Razpravljali so tudi o finančnem stanju ter proračunu za leto 1977 ter končno še o zboru vseh nekdanjih aktivistov OF na Vipavskem, ki naj bi bil v začetku maja meseca.

FRANJO HOVNIK

ŽALEC — Financiranje krajevnih skupnosti v žalski občini. Na pobudo tekstilne tovarne Prebold, so v žalski občini že v letu 1974 podpisali samoupravni sporazum o financiranju krajevnih skupnosti. Pokazalo pa se je, da podpisnice tega niso dosledno upoštevale. Stanje se bo verjetno izboljšalo po seji sveta Zveze sindikatov Žalec, ki je sprejel sklep, da se morajo podpisnice tega sporazuma dosledno držati. Z ozirom na skupne potrebe so sklenili povečati prispevek na vsakega rednega zaposlenega od dosedanjih 400 din na 150 din. S povišanimi prispevki delovnih organizacij za vsakega zaposlenega krajana se bo gotovo povečala tudi možnost za doslednejše izvajanje programov v posameznih krajevnih skupnostih.

DARKO NARAGLAV

Dan JLA. Ob tej priložnosti je podpredsednica občinske skupščine Postojna Vera Bergoč izročila 88 nekdanjim borcev in aktivistom odlikovanja tovariša Tita. Kraji so se že zgodaj vključili v NOB. Meseca junija 1941 je CK KPS poslal na Primorsko prve organizatorje NOG. Spomladi leta 1942 je bila v vasi Stara in Nova Sušica organizirana KP, meseca marca 1943 terenski odbor OF, septembra 1943 AFZ, meseca decembra istega leta pa mladinska organizacija, nato januarja leta 1944 še SKOJ.

Skozi vasi na Koškanskem so vodile partizanske poti. Blizu Stare Sušice so bili štirje bunkerji za aktiviste in partizansko literaturo. Tu je deloval tudi Istrski odred, v zimi 1942 pa se je v krajih zadrževala četa, ki je operirala na Primorskem. V marcu 1944 so v dolini ustanovili bataljon varnostne služ-

Pogovarjali so se z domačini, borci pa so jim pripovedovali o zadnji poti talcev.

Spominska svečanost je bila v gozdu nad kmetom Vrhnjakom, kjer je bil storjen zločin. Taborniki so položili na kraj zločina venec, prižgali sveče ter imeli krajšo komemoracijo.

Ravenski taborniki so sklenili, da postane pohod tradicionalen. Poskrbeli bodo tudi za spominsko obeležje pri Neži, v sodelovanju z ZB, mladino in taborniki v koroški regiji. Mladi so sklenili še bolj skrbno negovati tradicije NOB v spomin na talce Alojza Kavtičnika, dva neznana brata, mladoletnega Andrejčka Kotnika, Ferdinanda Gosteničnika in sina Ferdija ter Primorca Kančevega Čiča izpod Uršlje gore.

FRANJO SREBOTNIK

Lojze Benko

Andrej Osredkar

vojaških šolah

iz Čemšenika je tovarišica Marija Zupanova predlagala deset učencev osmega razreda, da so si ogledali film in poslušali predavanje. Po končanem sestanku sem uspel dobiti v Zagorju le še pet fantov iz Čemšenika.

»Vse kar smo videli na filmskem traku in kar smo slišali in zvedeli novega v pogovoru z oficirjem, nam je bilo všeč«, je v imenu vseh povedal Zvone Urankar. Jani Kajbič pa je dodal, da doslej iz njihove šole še ni šel nihče v vojaške šole ali poklice, medtem ko je Forman Polc menil, da se bo zdaj morda le kdo odločil in da se Lojze Benko zagotovo ne bo, saj je

sklenil da bo po končani osemletki kmetoval na domači kmetiji, Andrej Osredkar pa menda misli na strokovno šolo v Zagorju ob Savi.

Sicer pa je ne glede na to ali se je kdo odločil za šolanje v vojaški šoli ali ne dana mladim fantom še ena možnost več pri izbiri življenjskega poklica. Morda pa bi bilo prav, če bi na take ali podobne zборе, kjer kažejo mladim fantom življenje in delo v šoli in enotah JLA, povabili tudi starše. Odločitev bi bila nedvomno lažja!

Slikal in zapisal:
TONE URBAS

be. V krajih so bile tudi javke za kurirje.

Omeniti velja še druge vasi v Koškanski dolini, ki so tudi prispevale svoje v borbi s sovražniki. To so Volče Cepno, Buje, Suhorje, Gornja in Dolnja Košana, Neverke in Ostrožno Brdo. Iz teg krajev je v NOV sodelovalo 126 domačinov, 57 v NOB, 100 jih je bilo v internaciji, 64 pa jih je padlo.

Se danes so krajanje teh krajev zelo aktivni. Posebno zavzetost kažejo zlasti pri reševanju komunalnih ureditev, šolstvu, otroškem varstvu, kulturi. Sadovi so kilometri asfaltirane poti, urejena kanalizacija, športna dejavnost in razgibanost mladine. Odlikovanja so prišla v prave kraje.

STEFAN BRATINA

● RAVNE NA KOROŠKEM

Taborniki v spomin talcem

Taborniki odreda »Koroški jeklarji« že vrsto let sodelujejo z organizacijo zveze borcev. Vsako leto se udeležijo pohoda »Po poteh koroških partizanov«. Prav tako sodelujejo tudi pri vrsti komemoracij in proslav.

Na eni zadnjih sej so taborniki v sodelovanju z borci sklenili, da bodo prehodili pot, po kateri je zadnjič korakalo sedem talcev, preden so jih Nemci zverženi pobili na koroškem Selovcu pri Neži, blizu kmata Vrhnjaka. To je bilo 12. januarja leta 1945.

Taborniki odreda »Koroških jeklarjev«, ki so se jim pridružili še taborniki mežiške, dravske in mislinjske doline, so odšli na pot 16. januarja, skupaj s člani ZB in drugimi mladinci in mladinkami. Pot jih je vodila mimo selovških kmetov, kjer so se za časa vojne zadrževali koroški partizani in aktivisti.

● RAVNE

Organizacija ZRVS v občini Ravne

Na zadnji seji občinskega odbora ZRVS Ravne na Koroškem so razpravljali o realizaciji delovnega programa za leto 1976 ter obenem potrdil program dela tudi za tekoče leto, za vsako komisijo posebej. V januarju in februarju bo občinski odbor ZRVS skupaj z odbori osnovnih organizacij pripravil obravnavo zakona o ljudski obrambi v Sloveniji in predavanje na temo »Organizacija ognjenega sistema v oddelku, vodu in četi«. V aprilu nameravajo začeti s pripravami za izvedbo orientacijsko-taktične vaje z izpitom, kar bo končano meseca maja. Pohod bo dolg 10 km, v programu pa bo tudi streljanje s pištolo, reševanje topografskih nalog, reševanje taktične vaje in reševanje vprašanj iz vojaške teorije. Na občinski taktični pohod, ki bo maja v Črni bo pripravljali odbor povabil tudi mladino in pripadnike JLA. Najboljša ekipa se bo nato udeležila republiškega tekmovanja. Po trije člani se bodo udeležili tudi zveznega srečanja ZRVS v BiH. Oktobra bo ponovitev izpitov za vse, ki se niso mogli udeležiti prvih vaj. Novembra bo letna skupščina v osnovnih organizacijah, decembra pa občinska skupščina. Dopolnilni programi naj bi bili še v osnovnih organizacijah, kjer bodo rezervni starešine proučevali konkretne razmere in stanje v občini, krajevni skupnosti in organizacijah združenega dela. Ta del naj bi vseboval tudi predavanje, seminarje, strelske vaje, obiske vojašnic, poligonov, vojaških šol in druge akcije.

F. SREBOTNIK

Tam, kjer je padel Ljubo Sercer

Življenje ubira pravo pot

Obiskali smo krajevno skupnost Tomišelj, ki leži ob robu Ljubljane. Tja nas je vodil spomin na narodnega heroja Ljuba Sercerja, ki je padel v tem kraju kot talec 22. decembra 1941.

Ljubo Sercer se je rodil 1. avgusta leta 1915 v Braniku blizu Gorice. Neposredno po okupaciji Jugoslavije je začel sodelovati z Osvobodilno fronto. Postal je partizan Molniške partizanske skupine in pozneje poveljnik prve Molniške čete. Devetindvajsetega avgusta leta 1941 je vodil svoje tovariše pri napadu na sovražno postojanko Turjak.

Razumljivo, da človek, ki je v tistih časih poznal te kraje ob robu ljubljanskega barja, da bi tisti človek dandanes težko prepoznal to območje. Tudi tomišelska krajevna skupnost je uspešno sledila hitrim korakom vsesplošnega razvoja. Leta 1952 so se združili vaški ljudski odbori iz vasi Ig, Golo in Tomišelj. Seveda so se takrat združile tudi vse težave. Neurejena je bila zdravstvena služba, bilo je veliko socialnih problemov borcev, aktivistov, vojnih sirot in številnih drugih občanov. Tudi osnovnošolstvo je bilo neurejeno in nič drugače ni bilo s komunalno. Nekaterih mostov skoraj ni bilo mogoče uporabljati, zelo slabe so bile ceste, zastarelo in neurejeno je bilo električno omrežje, ni bilo krajevnega vodovoda...

Občani tega območja so se spopadli z vsemi temi težavami. Veliko naporov so vložili v osuševanje barjanskega terena, ter vzdrževanje vodnega toka Iške. Zgradili so vrsto gozdnih cest, asfaltirali so ceste znotraj in delno tudi izven strnjene naselja. Sicer pa kdo bi vse našteval.

Vse več občanov se je začelo zaposlovati v gospodarskih, zdravstvenih, družbenih in drugih dejavnostih. Gospodinjstva so postala sodobnejša opremljena. Dandanes je na območju KS Tomišelj devetdeset traktorjev in skoraj sleherni družina ima eno in tudi več motornih vozil. Krajanje lahko s ponosom povedo, da se komunalno-gospodarske,

kulturne in druge, za življenje pomembne razmere, nezadržano spreminjajo v prid družbenega in osebnega standarda delovnih ljudi in krajanov.

Toda v obdobju razvoja tega območja se je pokazalo, da je pri nekaterih občanih včasih zaznati pomanjkanje občutka za solidarnost. Pri opravljanju teh in podobnih pojavov, so imele pomembno nalogo vse družbenopolitične organizacije, pri čemer velja omeniti vlogo članov ZZB NOV.

Zadnji referendum potrjuje, da so občani vse bolj pripravljeni podpreti akcije, ki vodijo h krepitvi naše družbe. Na območju občine Ljubljana Vič-Rudnik se je lahko pohvalilo samo 36 odstotkov krajevnih skupnosti z boljšim izidom referenduma.

Seveda ostajajo pred občani KS Tomišelj tudi v prihodnjem obdobju zahtevne naloge. Potrebno bo okrepiti varnostno-požarno službo, obnoviti oziroma zgraditi novo Tekstilko v Vrbljenju, modernizirati farmo v Brestu, omogočiti kulturno prosvetno delo, rekreacijo, pa tudi javno razsvetljavo ter boljše ceste. Z gostinstvom v tej KS brez dvoma niso zadovoljni. In na področju obrambne sposobnosti ter družbene samozastite tudi ni dovolj narejenega.

Sicer pa — nalog za tiste, ki so pripravljeni delati, nikoli ne zmanjka.

T.V.

V skupini šestih talcev, ki jih je okupator ustrelil 22. decembra leta 1941 v Tomišlju, je bil tudi Ljubo Sercer.

Posnetek z lanskega svečanosti v Tomišlju

Naše uredništvo bo letos že tretjič zapored pripravilo srečanja z dopisniki in sodelavci.

Prvo letošnje srečanje bo v Mariboru, v petek, 28. januarja, ob 10. uri v Domu družbenih organizacij.

Našega srečanja se lahko udeleži sleherni, ki bi ga tak pogovor zanimal.

Trideset let Ljudske tehnike

V treh desetletjih dela je organizacija Ljudske tehnike postala zares množična društvena organizacija, saj samo v Ljubljani združuje 74 društev in klubov, v katerih je včlanjenih več kot 22.000 članov in med katerimi je dobra polovica mladih.

Na svečani konferenci Mestne zveze organizacij za tehnično kulturo v Ljubljani, katere so se udeležili številni dolgoletni člani, so najzaslužnejšim delavcem, društvom in organizacijam podelili jubilejne plakete in priznanja. Posebno priznanje o 30-letnici Ljudske tehnike in srečanju delegacij iz mest herojev so dobili poleg skupščine mesta Ljubljane, mestne izobraževalne skupnosti in mestne konference SZDL še mestni odbor ZZB v Ljubljani, občinski odbor ZZB Moste in občinski odbor ZZB Center.

Ob tem je predsednik izvršnega odbora Mestne zveze organizacij za tehnično kulturo ANTON NANUT v slavnostnem govoru še posebej poudaril, da se dejavnost tehnične kulture še posebej odraža v luči SLO. Sposobnost naših ljudi, da se uspešno branijo je tudi v njenem znanju, ki združuje raznovrstne tehnične veščine in da je delo aktivistov in delavcev ter borcev za tehnični napredek toliko bolj pomembno.

T. U.

Moč kolektiva je pogoj za uspeh

Enota tovariša Vasilija Milinkovića je v lanskem tekmovanju za najboljšo enoto v svojem rangi zasedla prvo mesto na ljubljanskem armadnem območju.

Že dolgo vrsto let je enota tovariša Milinkovića zelo nomogena celota, z dobro oblikovanim vojnim kolektivom, ki je sposoben v vsakem trenutku izvesti tudi najbolj zapletene naloge. Zasluge za to pripisuje tovariš Lakić v glavnem sposobnemu starešinskemu kadru, ki mu z znanjem in bogatimi izkušnjami uspeva motivirati in stimulirati vojake za odgovorno in disciplinirano izvajanje vseh akcij.

»Urjenje poteka strogo po načrtu, ogromno časa pa posvečamo praktičnemu uvežbavanju, pri čemer ne dovoljujemo nikakršne improvizacije,« je rekel tovariš Milinković. Poleg rednega urjenja so imeli tudi mnogo izrednih nalog, zaradi česar so morali celoten program dela intenzivirati. Pri tem so posebno pozornost namenili urjenju specialistov.

Razumljivo je, da je v takih pogojih neobhodna tudi usmerjava vloga komunistov, ki so bili posebno aktivni pred vsako akcijo. V članstvu zveze komunistov je okrog 30 odstotkov kolektiva, za sprejem novih čla-

nov pa imajo izoblikovane zelo natančne in stroge kriterije. Tovariš Milenko Aleksić je povedal, da mora vsak na novo sprejeti član opraviti tečaj marksističnega izobraževanja. Prav sedaj zaključujejo s takim tečajem, ki ga je obiskovalo veliko število vojakov. Predavatelji so v glavnem starešine, pri diskusijah in utrjevanju snovi pa je zelo dobrodošla pomoč tistih vojakov, ki imajo že določeno znanje s tega področja. Tudi na terenu dajejo politični vzgoji velik pomen, na pomembnejših vajah pa sprejemajo v svoje vrste nove člane.

Enota je imela v lanskem letu precej zahtevnih vaj. Med pomembnejšimi je bila vsekakor pokazna vaja za gojence vojaške akademije, kjer so kljub težkim vremenskim in terenskim pogojem na vseh streljanjih dokazali, da so do popolnosti izurjeni. Ti uspehi so toliko bolj pomembni, ker je dolgotrajna vaja minila brez kakršnihkoli nesreč, poškodb ali bolezni, kar priča o visoki moralnopolitični zavesti in odgovornosti vseh njenih udeležencev.

Ta in druge vaje ter razna streljanja so opravili s prav dobrimi in odličnimi rezultati in tudi vse kontrole so bile zadovoljne z njihovim delom. Zato je povsem razumljiva odločitev, da se celotni enoti tovariša Mi-

linkovića dodeli prvo mesto v njenem rangi na ljubljanskem armadnem območju. Z zastavico, ki so jo dobili na dan JLA, so dvema vojakoma podelili tudi značke »Vzoren vojak«, številni vojaki in starešine pa so bili nagrajeni z dopustom ali pa so dobili pohvale.

Preko vsega leta so fantje tovariša Milinkovića tekmovali med seboj za najboljšo enoto. Pri tem so najbolj uspeli vojaki tovariša Mirka Maljkovića, ki so izoblikovali zelo čvrst kolektiv in ki so v intenzivnem urjenju ter vzdrževanju materialno tehničnih sredstev dosegli najboljše rezultate. Disciplina v tej enoti je na visokem nivoju, redki so vojaki, ki so bili kaznovani. V glavnem rešujejo vse probleme v kolektivu, komandirju pa je v veliko pomoč tudi svet za notranji red in disciplino. Njihovo sodelovanje z vojaškim klubom ter gimnazijo Miloša Zidanjskih v raznih športnih tekmovanjih in kvizih znanja je bilo vedno vzorno.

Tovariš Milinković in njegovi vojaki so na priznanje izredno ponosni. Usklajenost delovanja starešin, usmerjevalna vloga komunistov ter učinkovitost mladinske organizacije in vojnega kolektiva so torej ponovno dali rezultate, vredne pozornosti in pohvale.

E. Z.

Slethernemu je zaupana pomembna naloga

S podpisom družbenega dogovora o družbeni samozaščiti je bil nedvomno v žalski občini storjen korak naprej, kar zadeva osveščanja, informiranja, obveščanja in vzgoje varnostne kulture pri slethernem delavcu in občanu, saj so prav ti osnovni nosilci pravic in seveda tudi dolžnosti, ki nam jih nalaga koncept SLO, še posebej pa nam jih nalagajo dolžnosti družbene samozaščite.

Pravo vsebino dela in namen družbene samozaščite nikakor ne moremo vzporejati z delom občinskega oddelka za notranje zadeve, niti z delom oddelka za ljudsko obrambo, kajti eden izmed členov ustave SR Slovenije natančno določa, da je dolžnost vseh delovnih ljudi in občanov, da sodelujejo v pripravah za splošni ljudski odpor, za varovanje suverenosti in neodvisnosti, teritorialne neokrnjenosti in da varujejo družbeno ureditev SR Slovenije in Jugoslavije.

Vse to sicer sodi v varovalno področje splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Med njima je sicer razlika v načinu varstva, oba področja pa se z delom med seboj kar najtesneje povezujeta.

Tri leta je že tega, ko so v Zalcu pripravili in sprejeli program družbene samozaščite. Osnovne nosilce družbene samozaščite je sprejela in potrdila tudi skupščina občine v Zalcu, z njimi pa je seznanjen tudi širok krog prebivalcev, kajti vsi ti dokumenti so namenjeni prav njim in vsa prizadevanja so že od prvih začetkov usmerjena na področje podružbljanja družbene samozaščite in obrambne sposobnosti, kar je nedvomno posebnost v pojmovanju za čuvanje in ohranjanje vsega kar je naše!

V Zalcu so bili prvi, ne samo na širšem celjskem območju, temveč so bili med prvimi celo v Sloveniji, ki so se tako načrtno in temeljito lotili dokaj zahtevnih nalog o katerih sva se pred dnevi pogovarjala z načelnikom oddelka za ljudsko obrambo pri skupščini občine Zalec LOJZEM PAVŠARJEM, ki je že takoj na začetku najinega pogovora poudaril, da je bil glavni pobudnik pri organizaciji družbene samozaščite v občini Zalec koordinacijski odbor pri SZDL, osebno pa je bil zadolžen načelnik oddelka za notranje zadeve, član IS skupščine in predsednik koordinacijske odbora za LO pri SZDL Ciril Prezelj. Nadvse zahtevno nalogo je odlično opravil za kar je seveda prejel tudi priznanje.

Pred vami so še dokaj zahtevne naloge v podružbljanju obrambe. Veliko zahtevnih del ste že z uspehom opravili. Kako pa ste uspeli zainteresirati in aktivno vključiti v delo sleherni krajevno skupnost na vašem območju?

»Že takoj ob samem začetku, takrat,

ko smo se akcij pravzaprav šele začeli lotevati, smo šli s predlogi za izdelavo načrtov v krajevno skupnost in skupaj s člani krajevne skupnosti izdelali načrt. Veste s takim načinom dela smo začeli že na samem začetku. Videli smo, da je tak način dela dokaj uspešen in zdaj nadaljujemo z njim. Od pravnega štarta je največkrat odvisen tudi končni uspeh, mar ne?!

Vloga občanov, tako tistih v krajevnih skupnostih ali organizacijah splošne varnosti, obrambe in družbene zaščite postala večja in številnejša?

Res je! V tem trenutku imam v mislih mladino, za katero menim, da se še ni v polni meri vključila v organizirano delo. Zavedamo se, da družbena zaščita, oziroma delo družbene zaščite ne more sloneti le na nekaj posameznikov, ki so voljni delati, temveč se mora nujno vključiti v delo družbene zaščite kar največ občanov vseh starosti in poklicev. Gre namreč za dokaj pomembne in zahtevne naloge, ki jih bodo sposobni rešiti ljudje, oziroma skupine ljudi le, če bodo delali z voljo in posebno mero zavzetosti. Poleg mladosti, vsaj tako načrtujemo, moramo vključiti v naša prizadevanja tudi žene za katere menim, da jih še nismo uspeli dovolj pritegniti v naše delo!

Katere pomembne naloge in obveznosti še načrtujete za letošnje leto?

»Programo imamo! Tudi sprejeli smo jih! Dela bo veliko, vendar če smo uspeli premagati začetne težave, se tudi teh, ki nas čakajo v prihodnje ne bomo ustrašili. Ob tem bi poudaril, da smo vse doslej v naši občini namenili pre-

malo pomembnosti izgradnji zaklonišč v strnjenih stanovanjskih naseljih, šolah, organizacijah združenega dela itd. Prav zdaj nameravamo k temu delu pritegniti investitorje in projektante in tako poizkušamo nadomestiti zamujeno.

Med pomembne naloge, ki nas čakajo letos sodi tudi usposabljanje po-

Lojze Pavšar

sebnih enot civilne zaščite, saj se v polni meri zavedamo pomembnosti strokovne usposobljenosti enot civilne zaščite!

Ko sva že pri strokovnosti, po-vejte prosim, kako usposabljate tisto armado ljudi, ki živi v krajevni skupnosti, posameznih vaseh in zaselkih, v organizacijah združenega dela itd.?

Že od vsega začetka posvečamo sistematičnemu usposabljanju in izobraževanju dokajšnjo mero pozornosti. Skupaj z delavsko univerzo smo že pripravili številna predavanja in seminarje, ki so bili vedno dobro obiskani. Posebno skrb bomo v letošnjem letu posvetili strokovnemu izobraževanju mlajših kadrov. Doslej je akcijski odbor pri SZDL, skupaj z delavsko univerzo, pripravil že dva seminarja, katera se je udeležilo več kot 300 ljudi. S takim načinom izobraževanja mladih kadrov nameravamo nadaljevati tudi v prihodnje. Sploh pa se bomo tudi v prihodnje, tako kot do sedaj, posluževali seminarjev za vsako nalogo, ki nas bo čakala v prihodnje. Tak način dela je namreč doslej pokazal najboljše rezultate pri reševanju zahtevnih nalog ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite in za katere uresničitev so odgovorni tako posamezni občani v krajevni skupnosti, organizacije združenega dela in ne nazadnje tudi skupščina občine s svojimi organi. Skratka, v podružbljenju obrambi, če jo lahko že tako imenujemo, ima sleherni občan zahtevno in odgovorno nalogo!

TONE URBAS

Tu je bilo le nekaj deset barak, ograjenih z visokim zidom, zidovi pa z bodečo žico. Menda so bile te barake še v prvi svetovni vojni postavljene za avstroogrske ujetnike, med obema vojnama so bile v njih topovske šupe, v drugi svetovni vojni pa so spet prevzele staro funkcijo: Campo concentramento dei prigionieri di guerra — Taborišče vojnih ujetnikov.

Taborišče je bilo razdeljeno v dva dela: v enem so bili Jugoslovani, v drugem Angleži. Vmes je bil visok zid, tako da s sosedji Angleži nismo imeli nikakršnega stika.

Tega, 1942. leta, so potekali hudi boji na vzhodni fronti in v Afriki. Von Paulsove armade so prišle do Stalingrada, Romuelova armada pa je bila pri El Alameinu, tako rekoč na vratih Nila. Sile osi so triumfirale in taboriščni zvočniki so nam vsak dan, kar naprej, prebivali naše bobniče s slavošpevi o heroizmu njihovih vojakov in o skrajšnji končni zmagi. Za nas ujetnike so bili to res hudi dnevi. Vseeno pa nismo klonili in nismo izgubili upanja. Logika in izkušnje iz vojn so dokazovali, da vojno izgubi tisti, čigar potenciali so manjši. In potenciali sil osi so bili znatno manjši od neizčrpnih človeških in gospodarskih bogastev svobodnega sveta — zaveznikov.

● Za žico razdvojeni

V naši domovini, kolikor smo mogli razbrati iz vojnih biltenov italijanskega vrhovnega poveljstva in drugih ilegalnih virov, pa je plamtela narodnoosvobodilna vojna. Vedeli smo, da ta boj vodi KP Jugoslavije in vedeli smo tudi, da Draža Mihajlovič, vodja četnikov, sodeluje z okupatorji. Kakršne so bile politične in vojne razmere v Jugoslaviji, tako se je to odražalo pri nas v taborišču. Že od prej smo bili razslojeni v dva nasprotna pola: v pristaše NOB in v pristaše Draže Mihajloviča. Drobne zbadljivke so naraščale v vse večje in večje prepire, skoraj vsak dan. Italijansko taboriščno poveljstvo je vedelo za vse to in je, seveda, takšno stanje podpihovalo.

Italijani so tudi omogočili, da so četniki vzpostavili svoje zveze v taboriških Italije. Četniški kurirji so svobodno obiskovali taborišča in novačili ujetnike za svoje vrste. Nekega avgustovskega dne je skupina četniško opredeljenih ujetnikov odpotovala iz našega taborišča, da bi stopila v četniške enote za boj proti partizanom oziroma komunistom, kot so četniki imenovali partizane.

● Samica za pristaše NOB

Zaradi tega so pristaši NOB izvedli nekakšen protest proti četnikom in taboriščnim oblastem, ki so jim to omogočile. Seveda so Italijani posredovali in skupina pristašev NOB je bila kaznovana s samico.

Od takrat naprej so bili prepiri vse bolj pogosti in vse ostrejši. Četniški elementi v taborišču, ki so jih podpirali Italijani, so bili vse bolj nasilni, kar je razumljivo, saj jih je bilo znatno več. Od štiristo ujetnikov je bilo kakih 80 pristašev NOB. To so bili poštene domoljubi, ki so KPJ dali polno priznanje za njen herojski boj. Seveda četnikom to ni bilo po volji, pa so naredili spisek pristašev NOB in ga kot spisek komunistov predali taboriščnim oblastem. Od takrat naprej so javno govorili, da bodo Italijani pobili vse pristaše NOB, če pa tega ne bodo storili Italijani, bodo to storili četniki po povratku v domovino. Takšne so bile te prodane duše, ljudje brez vesti! Pristaši NOB so bili tako izpostavljeni dvojnemu maltretiranju; s strani Italijanov in s strani četnikov. In težko je reči, kaj je bilo huje. V tem času, ko so bile sile osi na Volgi in Nilu, vsega tega ni bilo lahko vzdržati, le neomajna vera v zmago zaveznikov in hrabrih borcev NOB so nam vlivali moči, da smo zdržali.

● Kraljev rojstni dan in pretep

V takšnem stanju smo dočakali 6. september — kraljev rojstni dan. Že od ranega jutra je bilo med četniki opaziti nekakšno vznemirjenje — pripravljali so se, brili, čistili, da bi bili kar najbolj slovesni. Komanda taborišča jim je dodelila nekaj vina in po večerji so se zbrali v jedilnici, kjer so imeli prigoden pogovor in zdravico v slavo kralja in domovine. Pristaši NOB pa so kot običajno po pomanjkljivi jet-

Majela, planina v srednji Italiji, gola kot plešasta glava in siva, kot je sivo življenje ujetnika. Njeno južno stran poleti neusmiljeno praži sonce, ki niti bilki trave ne dovoli, da bi končala svoj življenjski cikel. V podnožju te planine je večja, lahko bi rekli še kar plodna, kotlina, ki je na vseh straneh omejena z golimi kamnitimi hribi; preseka jih le železniška proga, ki se prebija iz predora v predor in končno najde pot v Sulmono, mestece ki leži v južnem podnožju Majele. Nekaj kilometrov od Sulmone na rebri, goli in razžarjeni od sonca, je bilo taborišče vojnih ujetnikov. Ta kraj ima romantično ime — Fonte d'amore — Studenec ljubezni. Pravijo, da je tu antični pesnik Ovid pisal svoje ljubezenske pesmi in da je menda zaradi tega ta kraj dobil takšno ime. Morda je to res nekoč bil studenec, ki je navdihoval pesnika, toda 1942. leta tu ni bilo ne studenca ne ljubezni.

STUDENEC LJUBEZNI JE PRESAHNIL

niški večerji zapustili jedilnico in se razšli po barakah.

Naslednjega dne se je v eni od barak začel pretep. Vzrok je bila proslava prejšnjega dne. Neki četnik je nekega našega tovariša udaril s palico po hrbtu, ta pa mu je vrnil s steklenico po glavi. Ta dogodek se je v hipu spremenil v splošen pretep, saj so se vmešali tudi jetniki iz drugih barak. Karabinjerji so komaj vzpostavili red, preteč z orožjem. Toda naelektreno vzdušje je grozilo, da se bo vsak hip spet spremenilo v vihar. Še istega dne je poveljstvo taborišča sklicalo vse jetnike na prostoru za vsakodnevni »apela«. Dolgo smo stali in sonce nas je žgalo v glave. Končno se je na tesnih vratih pojavil poveljnik taborišča karabinjerski polkovnik v spremstvu svojih pomagačev. Na hitro je prišel pred razvrščene jetnike, glavo je imel vzdignjeno, na licu pa mu je bilo videti prezir do vsega, kar ga je obkrožalo, do ljudi, barak in zidov. Ko je naredil nekaj teatralnih gest, nas je začel zmerjati z razbojniki,

balkanskimi divjaki, boljševiki itd. Svoje žalitve je končal z grožnjo, da ne bo dovolil propagiranja komunizma v taborišču in da bo to preprečil z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago. Na koncu je taborišče kaznoval. Petnajst dni bi morali v barake ob 16. uri in ne ob 19. uri, kot je bilo običajno.

● Kako smo spoštovali kazen

Prve dni smo kazen upoštevali, toda že čez nekaj dni se za »šestnajsto uro« nismo več zmenili. Nekega večera — ravno večerni somrak je začel padati — smo bili izven barak in smo se sprehajali na prostoru za preštevanje. Bilo je tiho in prijetno. Razen tega smo dobili s fronte ugodne vesti in tako smo povsem pozabili na polkovnikovo kazen. Pa tudi karabinjerji so bili nekako popustljivi. In prav, ko smo se v prijetnem večernem vzdušju zadovoljni pogovarjali o neuspehih Nemcev pri Stalingradu, smo zaslišali močan glas karabinjerjev: »V barake! V barake!«

Stražarski stolp

1943 (Monigo), risba s trsko — tuš

● Dva strela v mraku

Zdrznili smo se, toda klicev nismo vzeli resno in še naprej smo se sprehajali oziroma počasi razhajali po barakah. Toda nista minili dve minuti od opozorila, ko sta skoraj hkrati odjeknila dva strela. Karabinjerji so streljali na goloroke, lačne ljudi. V tistem trenutku je bilo na ozkem sprehajališču kakih sto ujetnikov in zgrešiti skoraj ni bilo mogoče. Dva strela, dva zadetka! Sprehajališče je bilo v hipu prazno, le naša ranjena tovariša sta, zvijajoč se od bolečin, ležala na tleh. Vsi drugi smo že bili v barakah; razbežali smo se, kamor je kdo uspel prej priti. Strelji, ki so zmotili večerno tišino, so sprožili alarm in kmalu nato je v taborišče prihitela četa karabinjerjev; razbežali so se na vse strani. Potem je vse skupaj zavila mrtva tišina, ki so jo motili le kriki stražarjev, na gosto razpostavljenih vzdolž žice in obsijanih z golimi žarnicami, ki so metale pošastne sence.

● Smrt tovariša

Zjutraj prihodnjega dne smo izvedeli, da je eden od zadetih tovarišev podlegel, drugi pa je bil huje ranjen. Tako je naš tovariš v cvetu mladosti zgubil svoje življenje v tuji deželi, kamor so ga pripeljali proti njegovi volji in ne da bi bil kriv. Padel je golorok v deželi, ki se hvali s tisočletno kulturo in s svojim krščanskim humanizmom, v deželi, ki je človeštvu res dala mnogo »velikanov«, toda tudi morilcev.

Naši notranji nasprotniki, četniki, so triumfirali: »Prav vam je,« so govorili, »vse vas je treba pobiti, vse do zadnjega!« Te besede so bile še toliko hujše, ker so prihajale iz ust naših rojakov, ki so bili v isti bodeči zanki kot mi vsi. Kako čudna deformacija lahko nastane v možganih človeka, ki je politično zaslepljen! Toda, da bi bila ironija še večja, so se mnogi od teh po koncu vojne vrnili v domovino, čeprav so jo prodajali hudiču, in še sedaj živijo v svobodi, za katero niso ničesar naredili.

● Obtožba na pogrebu

Naslednjega dne je bil pogreb umrlega tovariša na sulmonskem pokopališču. Majhna žalostna povorka, kakih deset ujetnikov, obkroženih s karabinjerji, je počasi krenila od kapele do groba. Ko je povorka prišla do groba, so se okrog zbrale v črno oblečene ženske in s solznimi očmi spremljale pogrebno ceremonijo. Bilo je tiho, dan pa je bil veder, poln prvih jesenskih barv in to je bil edini venec ustreljenemu tovarišu. Ko so krsto spustili v grob, je tovariš Omčikus imel govor v italijanščini:

»Tovariš Spaso, mi, tvoji tovariši, se poslavljamo od tebe za vedno. Svoje mlado življenje si izgubil v tuji deželi, kamor si bil nasilno priveden. Čeprav si bil njen gost, si padel od roke njenih ljudi. Pri nas, pri balkanskih divjakih — za kakršne nas oni imajo — se gostu da, če je treba, tudi poslednja kaplja domače krvi. Tu v tej deželi, ti je niso dali, ampak vzeli. Ne zameri, tovariš, tej zemlji, ker je ob velikanih rodila tudi morilce...«

»Basta!«, je kriknil karabinjer, toda Omčikus je svoj govor tako ali tako že končal. Karabinjerji so bili zaprepačeni in zmedeni in šele čez čas so prišli k sebi. Na hitro so nas zbrali in poslali nazaj v taborišče.

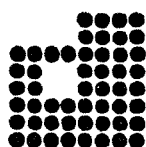
● Slovenska žalostinka v taborišču

Medtem ko smo našega tovariša polagali v zemljo in ko so na krsto bobnele lopate zemlje, se je v taborišču zbrala skupina tovarišev. Mesto, kjer sta obležala ustreljena tovariša, so označili z dvema kamnoma in na enem je gorela sveča. Ujetniki so se postavili z ene strani, z druge strani pa je zapel majhen zbor Slovencev, v spomin padlemu tovarišu. Občuteni, melodični glasovi so žalostno odmevali po taborišču. Karabinjerji so z začudenjem, toda tudi s spoštovanjem spremljali to komemoracijo, kot da so jih uročili glasovi žalostnih pesmi.

Čez nekaj dni so sulmonsko taborišče razslehli. Četnike so odpeljali v Cuneo, proti francoski meji, nas »komuniste« pa v kazensko taborišče »Corte maggiore«. Za zmeraj je za nami ostal Fonte d'amore ali bolje rečeno Fonte d'odio — Studenec sovraštva.

NIKOLA MILATOVIĆ
(»Poruka boraca«)

NAŠ TOVARIŠ

DELO

**ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA**

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

REŠITEV KRIŽANKE 139

Vodoravno: SMER KORETA OLJA AVALIT DI ASTENIJA MONT-
BLANC EM AMATEUR OTKA AR HIMNA NT KN NIAS IBIS KARAKAL
TUNGUZI ANAPA ENERGETIK VOJAKI ERA RAD ATALANTA ROČ LA
MODEL ARA

Knjižno nagrado »BOREC« prejmeta:

- 1. Marija MIHELJ, Tržaška 55 B, 61000 Ljubljana in**
2. Anton KORENC, Cirila Tavčarja 17. p. 64270 Jesenice.

Nagrade bodo razposlane po pošti. Letošnjima prvima nagrajencema pa naše iskrene čestitke.

Uredništvo in uprava

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2

Telefoni direktor 61-804, centrala 61-025, industrijska prodajalna 61-965 in 61-805.

Obrati: BRDO 61-802, INDOF 58-546

Teškoči račun: 80100 601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste pečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in strope, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike.

Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61 565

**DELOVNA ORGANIZACIJA
GOZDNO GOSPODARSTVO
MARIBOR, Tyrševa ulica 15**

preko temeljnih organizacij združenega dela RUŠE

- ☒ LOVRENC NA POHORJU ☒ OPLOTNICA
☒ PODVELKA ☒ ORMOŽ

ZA GRADNJE IN MEHANIZACIJO

in obratov za kooperacijo

- OŽBALT OB DRAVI
● LOVRENC NA POHORJU
● SLOVENSKA BISTRICA

gospodari z družbenimi gozdovi in gozdovi v državljanski lastnini, samostojno gradi gozdne komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad ter izvaja lovski, ribolovni letni in zimski turizem.

Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana – BANJOLE

r a z p i s u j e

za počitniški dom v Banjolah prosto stalno delovno mesto in za sezonsko delo
od 25. maja do 25. septembra 1977, in sicer:

1. Upravnika — stalno delovno mesto
2. Vodja receptorske službe
3. Glavni blagajnik
4. Materialnega knjigovodjo
5. Glavna kuharica — kuharja
6. Pomočnik glavnega kuharja — kuharice
7. Dve kuharici — kuharja KV
8. Osem kuhinjskih delavk PKV
9. Vodjo strežbe
10. Dva natakarja KV
11. Osem servirk PKV
12. Dve blagajničarki za register kaso
13. Štir točajke PKV
14. Dve prodajalki drobnega trgovskega blaga v kiosku
15. Dva šoferja »B« kategorije za kombi vozilo
16. Ekonom KV trgovske stroke
17. Skladiščni delavec PKV
18. Tri snažilke za zunanja in notranja dela
19. Dve perici
20. Dva vratarja — čuvala

P o g o j i :

pod 1.: najmanj, srednja šolska izobrazba ekonomske ali finančne stroke s tri-
letno prakso na vodilnem delovnem mestu,
pod 2., 3. in 4.: srednja šolska izobrazba z dvema letoma prakse na podobnem
delovnem mestu.

pod 6. in 9.: VKV kuharske oz. natakarske smeri z dveletno prakso ali KV s petletno prakso.

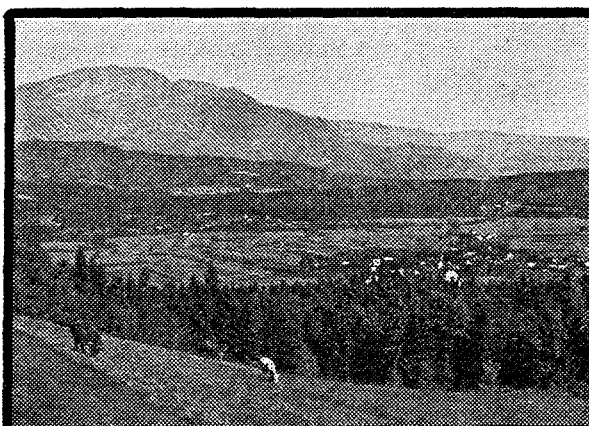
Osebn. dohodki so zagotovljeni po samoupravnem sporazumu delovne organizacije.

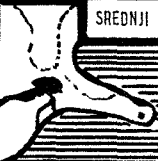
Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

Ponudbe z dokazili o strokovnosti in opisi o opravljanju dosedanje službe pošljite na naslov: Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana, Komenskega 7.

Čistile informacije interesenti lahko dobijo v Ljubljani, Komenskega 7, soba 59/II ali po telefonu 310-044 / 220.

KRIŽANKA

RISAL: JAK	JUŽNOAME PLES	POKRAJINA V FRANCIJI	CVETNI SOK	POVRŠINA	KUM LAHKA TKANINA				
MAJHNE BOLNIŠNICE									
AMERIKANEC								ANA NEGRI	MOUNT
NAŠ KULTURNI DELAVEC						VISOKA VZPETINA	AMERICIJ MESTO V SZ		
GRČKA					POSREDNIK SVETNIŠKA PODOBA				
LETOPIS						ORANJE OTOK OB IRSKI		POPOLEN MRAK	BERTONCELJ
	SREDNJI			VRSTA ŽELVE 5. MESECE					
	OSKAR RAMOVŠ	PREBIVALEC MORAVSKE MAKARSKA							
Ž, I ME						TOMOSOV AVTO			
RIMSKI CEZAR						NATRIJ			TV-15

Janez Frelih

Prve dni decembra lani so v Orehku pri Cerknem pokopali Janeza Freliha z Jesenice pri Cerknem.

Pokojni je začel sodelovati z NOB v začetku leta 1943. Po kapitulaciji Italije je bil v narodni zaščiti, pozneje v Vojkovi in Kosovelovi brigadi, s katero je preživel nepozabno bitko na Poreznu.

Erna Regoršek

Konec oktobra lani smo na poljčanskem pokopališču pokopali nekdanjo borko Erno Regoršek. Bila je med prvimi udeleženci NOB v Medjimurju. Tam je službovala kot učiteljica.

Zadnjih trindvajset let je živela v Loparju. Bila je vzorna pedagoška in družbenopolitična delavka. Med drugim je bila tudi tajnica Združenja borcev NOV Loparja.

Tomaž Mikuš

V Rakitni so se 4. oktobra lani za vedno poslovili od tovariša Tomaža Mikuša — Selanovega očeta. Rodil se je decembra leta 1899 na Rakitni. Ze leta 1941 je aktivno delal za NOB. Njegov dom je bil med vojno stalna veza za borce in aktiviste.

Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

Ivan Pregelj

Tridesetega novembra lani smo spremili na zadnji poti člana naše organizacije in vestnega sodelavca Ivana Pregelja s Cola.

Ze trinajstletni deček je bil aktivno povezan s štabom Gradnikove brigade, za katero je opravljaj najrazličnejše naloge.

Ves čas po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec. Kljub bolezni, ki ga je mučila več let, je bil poln načrtov. Vsem, ki so ga poznali, bo ostal v spominu.

Stanko Grohar

Na pokopališču pri Orehku pri Cerknem so 15. novembra lani pokopali Stanka Groharja z Jesenice pri Cerknem. V septembru leta 1943 se je vrnil iz italijanske vojske, kamor je bil prisiljen mobiliziran in je takoj vstopil v partizanske vrste. Do konca vojne je bil v zaščitnem bataljonu 9. korpusa.

Rok Podbrežnik

V Lučah smo se za vedno poslovili od Roka Podbrežnika. Pokopali smo ga sredi lanskega leta. Rok Podbrežnik se je rodil avgusta leta 1914 v Lučah. Bil je med partizani v Tomšičevi brigadi. Po sedmih mesecih je bil premeščen v Lackov odred. Bil je komandir druge čete drugega bataljona, pozneje pa komisar. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost.

Po demobilizaciji leta 1946 je sodeloval v raznih organizacijah in društvi, za kar je dobil več priznanj.

Na zadnji poti ga je spremljalo veliko število ljudi, kar je bilo potrdilo njegove priljubljenosti.

Marija Vršnik

Rodila se je leta 1897. Na zadnji poti oktobra lani jo je spremljalo veliko število ljudi in med njimi pionirski odred osnovne šole »Blaž Arnič« iz Luč. Šola se imenuje po njenih sinovih — Borisu in Gustelju, ki sta padla med partizani. Boris je bil pogrešan od leta 1944 in je bil med partizani na Hrvaškem, Gustelj pa je padel marca 1945 na Koroškem.

Marija Vršnik je bila z možem Janezom in sinom Borisom leta 1941 izseljena na Hrvaško.

Ivan Žuntar

Na pokopališču v Lučah smo novembra lani pokopali Ivana Žunterja. Rodil se je leta 1903.

V NOV je vstopil avgusta leta 1944. Bil je borec osme brigade 18. divizije. Podeljeno mu je bilo odlikovanje za hrabrost.

Franc Čamernik

Decembra lani smo se člani ZB in VVI Polhov Gradec na polhograjskem pokopališču za vedno poslovili od našega dolgoletnega člana Franca Čamernika. Bil je najstarejši član VVI na našem terenu, saj se je rodil leta 1891. Bil je invalid prve svetovne vojne. Še bolj ga je prizadela druga svetovna vojna. Kot aktivist je bil septembra 1942 aretiran in odpeljan v koncentracijsko taborišče Rab. Od tam se je vrnil po kapitulaciji Italije.

Leta 1944 so belogardisti aretirali njegovo ženo in jo poslali v taborišče Ravensbrück, kjer je po nekaj mesecih umrla.

Leta 1945 mu je mina odtrgala nogo tako, da je postal devetdeset odstotni invalid. Devetinseddeset let je bil član gasilskega društva.

Janez Vidic

Decembra lani smo pospremili na zadnji poti na gorjansko pokopališče Janeza Vidica iz Višelnice nad Gorjani.

Janez se je rodil na Zgornjih Lazicah decembra leta 1912. Izučil se je zidarske obrti. Pred vojno se je zaposlil v jeseniški železarni, kjer je delal do upokojitve.

Med NOB se je povezal s partizani in se septembra leta 1943 vključil v operativno enoto. Po vojni se je preselil iz Lazov na Višelnico.

Strla ga je dolgotrajna bolezen. Bil je odlikovan z ordenom za zasluge za narod s srebrnim vencem.

Katarina Velikonja

Na pokopališču v Šmihelu pri Ozeljanu smo se poslovili od partizanske mame. Tinčka se je rodila leta 1892 v Šmihelu. Ze septembra leta 1942 je začela aktivno sodelovati z NOB. Po tistem ko je odšel med partizane njen sin Kras, so jo Italijani aretirali in odpeljali v graški zapor ter za tem v internacijo v Frasinone. Tudi po tistem, ko se je po kapitulaciji Italije vrnila domov, je vsestransko pomagala partizanom.

Davor Petrovič

Na pokopališču v Ilirski Bistrici so se decembra lani za vedno poslovili od borca Davorja Petroviča. Rodil se je leta 1923 v dalmatinski vasi pri Šibeniku.

Na Jesenicah na Gorenjskem se je izučil za peka — slaščičarja. Leta 1943 so ga Nemci odpeljali na prisilno delo v Avstrijo, pozneje v Francijo in Šlezijo in končno v južno Italijo. Od tam mu je uspelo pobegniti k zaveznikom in se končno pridružiti slovenskim primorskim in hrvaškim borcem v Gravini pri Bariju. S Prekomorsko brigado je odšel na otok Vis in v sestavi 26. dalmatinske divizije prehodil bojno pot do Trsta.

Bil je odlikovan z ordenom za hrabrost in z medaljo prekomorskih brigad.

Jože Polanc

Na teharskem pokopališču smo decembra lani pokopali Jožeta Polanca iz Štor. Tovariš Polanc se je rodil leta 1912 v Jurklostru na Kozjanskem. Bil je borec NOV od junija leta 1943 in sicer v Kozjanskem odredu.

Prejel je več odlikovanj. Med vojno je bil zaposlen v Železarni Štore. Bil je aktiven družbenopolitični delavec na terenu.

Ivan Pirnat — kronist in fotograf

Tiho, kakor je živel, se je po dolgotrajni bolezni od tovarišev tudi poslovil. Rodil se je v Ljubljani, v starem Vodmatu, na prelomu stoletja, leta 1901. Vse življenje je živel skromno. Ze v času gospodarske krize ni kot knjigovez dobil nobene službe. Kasneje je bil uradnik v finančnem oddelku davčne uprave v Črnomlju, mestu, ki mu je ostal zvest do smrti.

V letih fašistične okupacije in potem ko je postala Bela krajina mala svobodna Slovenija, Črnomelj pa njeno srce in glava, je bil tovariš Pirnat njen kronist. Skrbno je zapisoval drobne dogodke, burna doživetja in tudi zgodovinsko gradivo za nepozabna leta našega prvega osvobojenega ozemlja.

Bil je partizan Belokranjske brigade v Suhi krajini, ko je spomladi leta 1944 Boris Kidrič na novinarski konferenci

Ivan Pirnat, resen in zavzet

v Metliki poudaril potrebo po fotodokumentaciji. Tako je profesor Veselko uredil fotosekcijo propagandne komisije pri predsedstvu SNOS in tovariš Pirnat je bil kot odličen fotoamater vključen v njeno delo. Posnetke so prinašali fotoreporterji, kurirji iz brigad, narodnoosvobodilnih odborov, iz okupirane Štajerske, Primorske in drugod. Fotosekcija je delala za propagandno komisijo in komisijo za ugotavljanje zločinov okupatorjev ter domačih izdajalcev, za RK in še kaj. Za novo leto 1945 je bila v Črnomlju razstava, ki si jo je ogledalo osemsto ljudi.

Takoj po osvoboditvi je Ivan v Ljubljani z veliko vnamo pomagal pripraviti razstavo in začel z vso vestnostjo urejati fototeko, ki je danes jedro Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani. Se zadnja leta, čeprav hudo bolan, je v Črnomlju s sodelavci prirejal razstave, ki so obiskovalce spominjale, poučevale in prepričevale o preteklem in sedanjem času.

Nato pa ga je v delovnem poletu prehitela smrt in njegovo prekinjeno delo čaka nadaljevalca.

Deveti kongres ZSM Jugoslavije, ki je bil v Moravcih, je bil prelomno obdobje tudi za delo občinske konference ZSMS v Ajdovščini. Tudi tu je mladina okrepila svoje delo, predvsem pa je temu delu dala dragocenejšo vsebino.

V Ajdovščini deluje mladinska organizacija aktivno od leta 1972. Kot mnoge druge se je tudi ta ukvarjala do 9. kongresa bolj z organizacijskimi težavami kot z vsebinskimi problemi. No, prostorskih in finančnih težav še vedno ni malo. Toda, če so jih v omenjenem obdobju reševali s pomočjo mladinskih plesov in je ob tem ostajalo za idejnopolitično delo vse premalo časa, rešujejo danes te težave drugače.

Mladi so organizirani po temeljnih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in šolah. Na tem območju so delovali tudi mladi kmetovalci — ustanovljen je bil aktiv mladih zadrušnikov. Po 6. seji republiške konference ZSMS, bila je novembra lani, deluje ta aktiv kot koordinacijski odbor. Prizadeval si bo združiti vse mlade kmetovalce iz Vipavske, Goriške in Brd; prerasel bo v konferenco mladih kmetovalcev.

Jože Bizjak, predsednik občinske konference ZSMS v Ajdovščini, je pojasnjeval, da so se po letu 1974 srečevali s številnimi problemi predvsem v delu krajevnih skupnosti. Kot rečeno, so dali velik poudarek mladim v tozidih, niso pa jih dovolj spodbujali, da bi aktivno delovali tudi v obdobju, ko so zapustili delovno organizacijo in odšli v svoje krajevne skupnosti. Zaradi tega so se v KS srečevali predvsem s problemi kadrov. Sicer pa kljub vsemu tudi ostalih problemov ni bilo malo. Finančne težave so skušali v KS reševati tako, da so posamezne osnovne organizacije ZSMS pravočasno izdelale svoje programe in jih vključile v program dela krajevne skupnosti. Iz dohodkov, ki so bili le tej namenjeni, se je poskušalo financirati tudi delo ZSMS. Toda uspeh je bil le delen, delen zaradi tega, ker v občini še ni povsem jasn način financiranja krajevnih skupnosti. S tem v zvezi so se posamezne delovne organizacije odločile za različne oblike financiranja. V vsakem primeru pa je treba poudariti, da je mladina ves čas aktivno sodelovala pri oblikovanju programov dela

Z obiska na občinski konferenci ZSMS v Ajdovščini

Mladost v ognju

krajevne skupnosti. V času volitev je mladinska organizacija po delovnih organizacijah zagotovila v organih samoupravljanja dovolj veliko število mladih (do 27. leta), ki v teh organizacijah enakovredno odločajo. In vendar so zanemarjali sredino, iz katere so ti mladi izšli. Mladi delegat je premalo sodeloval z bazo.

Mladinska organizacija je predvsem organizacija področnih konferenc: konferenca mladih v izobraževanju, v TOZD in krajevni skupnosti. Ajdovska občina je še vedno občina v razvoju, saj tiči sredi lestvice razvitosti v Sloveniji. Toda preden bomo spregovorili o že utrjenem načinu sezonskega zaposlovanja mladih, še nekaj podatkov. Občinska konferenca sestoji iz 36 osnovnih organizacij ZSMS, kamor je vključeno približno deset tisoč mladih. Izvedeli pa smo, da je od teh žal aktivnih le približno petsto. Seveda pa vključujejo mlade v svoje delo tudi družbene organizacije in društva. Na ta način je vključenih približno pet tisoč mladih. Sicer pa ima ajdovska občina 36 tisoč prebivalcev in približno tretjina med njimi je mladih do 27. leta.

»Kadar smo hoteli pridobiti mladega človeka za delo v naši organizaciji smo pazili, da preden nismo postavljali prevelikih ciljev, da nismo veliko obljubljali. Največ mladih smo pridobili ob konkretnih nalogah. V brigadi, ki je delala v Posočju, je bilo 50 naših brigadirjev. Sodelovali so pri elektrifikaciji Gorenje Trebuše. Ena takih akcij je bil tudi referendum za šole. Mladi so sodelovali na zborih občanov kot aktivisti. Leta 1976 je bilo približno 70 naših mladincev na raznih mladinskih akcijah na republiškem in regionalnem nivoju. Seveda pa skoraj ni mogoče voditi podatkov o udeležbi mladih na akcijah po krajevnih skupnostih. V naši občini imamo več kot štirideset veteranov-brigadirjev, ki so sodelovali v akcijah takoj po vojni in so še vedno krepka vzpodbuda mladim generacijam.

Velik napredek je zaznati na področju našega idejnopolitičnega dela in na področju razvijanja tradicij NOB. S tem v zvezi tesno sodelujemo z borčevskimi organizacijami po krajevnih skupnostih. Skupaj pripravljamo slovesnosti ob spominskih dnevih ali najrazličnejše solidarnostne akcije. Imamo tudi pohodne enote. Vsako leto odkorakamo na Nanos in proti Colu na rob Trnovske planote. Pri razvijanju tradicij NOB sodelujemo tudi z osnovnimi šolami.

Prav v tem obdobju pripravljajo v Ajdovščini spisek vseh mladih komunistov. Podatek, da je v predsedstvu občinske konference ZSMS v Ajdovščini približno 70 odstotkov komunistov, pa je že lahko zgovoren. Tudi po delovnih organizacijah je veliko mladih komunistov, ki pa žal najpogostejše niso aktivno vključeni v mladinsko organizacijo. Jože Bizjak je poudaril, da jih moti, ker se še vedno sprejema mlade v vrste ZK skoraj brez vednosti osnovnih organizacij ZSM ali občinske konference ZSMS.

O razvojnem delu mladinske organizacije v Ajdovščini bomo morali še spregovoriti v eni naših naslednjih števil. Med drugim vam bomo predstavili tudi mladinski servis. S tem v zvezi smo se pogovarjali z Ivanom Mermoljo, vodjem mladinskega servisa in Leonom Kalinom, predsednikom sveta servisa. Toda, kot rečeno, o tem kaj več v eni naših prihodnjih števil.

S. T.

Spomini na našo preteklost

»Moj sin in moji vnuki jo bodo maščevali!« je tiho dejal

Bilo je 18. julija leta 1944. Sonce je pripekalo in travnik je bil poln cvetic. Po poti v Polog se je pomikala skupina Nemcev. Čez nekaj časa so se vračali s polnimi vozovi drv. Bilo jih je okrog dvajset in zbuiali so strah. Ljudje so jih poznali samo po slabem, ubijali so nedolžne ljudi, jih trpinčili, požigali domačije. Tam, kjer so se prikazali, so za njimi ostali sledovi, kar je bil zadošten razlog za mržnjo, ki je vse bolj dogorevala v zavednih Slovencih.

Nemci so jo mahnili po poti, ki je peljala v Tolmin; na griču nad potjo pa se je košatila Zastenarjeva domačija, ki je bila partizanska postojanka.

Nenadoma je zagrmelo in toča strelav se je usula po Nemcih. Nemci, ki napada niso pričakovali, so bili zmedeni. Zmedenost se je še povečala, ko so videli, da so njihovi vozovi s konji vred padli v Tolminko. Partizani so pobili vse, razen enega, ki je zbežal ob Tolminki v Tolmin. Šel je naravnost v štab in povedal, kaj se je zgodilo.

Partizani so z Zastenarjevimi odšli proti Rdečemu robu, kajti bali so se, da bi se Nemci zaradi tega ne znesli nad njimi. Pri hiši sta ostala le ded in babica, ki sta se zanašala, da jima Nemci zaradi starosti ne bodo nič prizadejali.

Nemci so še isti večer prišli k Zastenarjevi domačiji ter zažgali hišo in devet senikov. Babica je stekla v hišo, da bi še kaj rešila iz goreče hiše, ven-

dar so jo Nemci zaklenili vanjo in je živa zgorela.

Plameni so se dvigali visoko proti nebu in črn dim se je valil visoko v nebo. Prej tako lepa, spokojna noč, lepa hiša sredi cvetja in gozdov, se je sprevergla v grozečo sliko plamenov, ki so to lepo naravo spreminjali in ji odvzemali čar poletne noči. Okrog hiše so se rezale spake v nemških uniformah in z zadovoljstvom opazovale, kako se hiša spreminja v pogorišče.

Ded, ki je stal poleg hiše, je bil ves pretresen od grozljivega prizora in tistih, ki so uničevali sad njegovega dela. V teh strašnih trenutkih je pomislil na sedemletno vnukinjo, dekletce Marijo, in hudo mu je bilo, da mora preživljati vojno v vsej njeni strahoti. Hiša je postala tudi grob njegove življenjske družice... Nemo je stal pred gorečim domom, v katerem je bilo vtkanih toliko lepih spominov. Solze so mu tekle po licu in njegove zgarane, z žulji zaznamovane roke, so nemo pričale o trudu, ki je bil za njim. Že prej je sovražil Nemce, zdaj njegovo sovraštvo ni imelo meja! Ubili so mu ženo, požgali domačijo, kaj bi lahko storili še več.

»Moj sin in moji vnuki jo bodo maščevali!« je tiho dejal.

Po vojni so Zastenarjevi zgradili novo hišo, vendar so spomini na strahote vojne še vedno živo prisotni.

LJUBA GABRŠČEK

V Podlonku pod Ratitovcem

Nekega zimskega dne leta 1944 pa so na mladinskem sestanku sklenili, da bodo izobesili zastavo na vrhu Strmice

To se je zgodilo v vasi Podlonk pod Ratitovcem leta 1943, ko so v vasi ustanovili mladinsko organizacijo. V njo so bili vključeni vsi mladinci in mladinke od petnajstega leta dalje. Med njimi je bila tudi znanka mojih staršev, ki mi je ta dogodek povedala.

»Takrat sem bila stara šestnajst let,« je rekla

In kakšne so bile naloge mladinske organizacije? Zbirali so orožje, hrano, obveze in drugo za partizane in jih večkrat obveščali, kaj nameravajo Nemci. Nekega zimskega dne leta 1944 pa so na mladinskem sestanku sklenili, da bodo izobesili zastavo na vrhu Strmice.

»Tako smo jo nekega večera odnesli na vrh Strmice, odsekali vrh smreke in jo tam namestili!«

Drugo jutro so jo zapazili Nemci. Od jeze so vanjo streljali. To se je ponavljalo večkrat. Niso se pa upali do nje, ker so mislili, da je minirana. Zato je še dolgo veselo plapolala v vetru in pričala o našem boju za svobodo. In ko so jo prišli mladinci iz Podlonka iskati, je bila še vedno pritrjena na smreko.

Se veliko takih stvari so zagodli Nemcem.

Tovarišica, ki mi je to pripovedovala, je še tisto pomlad odšla k partizanom in postala bolničarka. V Pasji ravani jo je minirala v obraz. Zdravila se je v partizanski bolnišnici Franji. Ko se je pozdravila, je bilo že konec vojne.

JANKA BERCIC

Pripovedovali so mi

»Vrag švabski, ali veš, koliko let je naš oče garal po Ameriki, da je lahko kupil to hišo!«

Polsti leta 1944, točneje šestnajstega julija, se je v okolici Metlike že nekaj dni razlegalo streljanje. Postajalo je vse glasnejše. Nekega dne pa je popolnoma utihnilo. Nastala je moreča tišina. Brez besed smo se premikali po hiši in drug drugega vprašujoče pogledovali. Skozi okno sem pogledala na pot pred hišo. Zazdalo se mi je, da se grmovje ob poti premika. Stekla sem v kuhinjo po mamo in jo poklicala k oknu. Ko je mama pogledala na pot, me je povlekla k sebi in zašepetala: »To so Nemci! Pokriti so s šotorkami!« Res, nepretrgana kolona se je skoraj čepi in dokaj hitro pomikala proti naši hiši.

Mama je prišla v naročje bratca, nam pa je dejala, naj se stisnemo v kot in naj ne hodimo k oknu. Z dvorišča je pritekla teta Jela in vzkliknila: »Poglejte, hiše požigajo!« Planili smo k oknu in zagledali plamen, ki se je dvigal iz sosednje hiše. »Brž v klet, kaj čakamo!« se je oglasila mama in nas

začela potiskati proti stopnicam, ki peljejo v klet. Pred tem pa jih je še odprla in pogledala na dvorišče. Ob vratih je obstala kot okamenela. Boječe sem se približala. O, groza! Ob drvarnici sem zagledala Nemca. Pravkar je z bencinom polil kupček suhljadi in vanj vrzel gorečo vžigalico. Nato je odhitel nadaljevati požigalsko delo. Z mamo sva zavpili. Ko je teta Jela zagledala ogenj, je skočila po vedro vode, ga napolnila z vodo in se pognala proti drvarnici. Ogenj je bil v trenutku pogašen. Sele tedaj se je mama zavedla. »Kaj delaš? Ubil te bo!« je kriknila. Teta Jela, drobna žena, nič večja od mene, ki mi je bilo deset let, se za materine besede ni zmenila. Mahala je s praznim vedrom in govorila: »Vrag švabski, ali veš, koliko let je naš oče garal po Ameriki, da je lahko kupil to hišo? In zdaj, ko je pri partizanih, naj bi ti pustila, da jo zažgeš!«

KSENIJA VITEŽNIK

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNE TRADICIJE
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Bila je mati štirih partizanov

Marije Potočar, Jerinove mame z Muhaberja, ni več, v spominu mnogih pa še živi

Leta 1937 je postala Potočarjeva hiša središče dejavnosti Društva kmečkih fantov in deklet. Mati, Marija Potočar, se je s svojimi sinovi udeleževala vseh akcij in tekmovanje te napredne organizacije. Njeni trije sinovi so zrastle v velike in krepke fante. Bila je tista, ki jih je učila ljubiti domovino, ki jim je vlivala narodno zavestnost in trdno voljo, delavnost in poštenost. Vsi so jo spoštovali. O vsem so se lahko pogovorili z njo in tako je imela v hiši odločilno besedo, bila je stebler družine.

Izbruhnila je vojna. Ljudje so s strahom izgovarjali to strašno besedo. Mati Marija je tudi tokrat ostala odločna in ponosna, ničesar se ni bala. Zato ni čudno, da se je takoj vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Njena hiša je bila že od vsega začetka zbirališče vodilnih ljudi v narodnoosvobodilnem boju. Tako je oktobra leta 1941 sprejela v hišo nekdanje člane Društva kmečkih fantov in deklet. Sestanek sta vodila znana komunista Vinko Kristan, ki je bil študent, in živinozdravnik Dušan Jereb. Mnogi ljudje, ki so bili v nevarnosti, so vedno našli hrano in prenočišče v njihovi hiši. Mati je bila zlata ženska, prava partizanska mati, ki je v najtežjih dneh slovenskega naroda ohranila mirno kri in odločno delala naprej. Ni se bala sovražnika in storila je vse, kar je menila, da je njena dolžnost.

Spomladi leta 1942 je mnogo ljudi odšlo k partizanom. Od takrat je bila njihova zidanica v Trški gori na razpolago partizanom. Imenovali so jo tudi javka. Ključ od vrat je bil vedno na dogovorjenem mestu, v sobici pa hrana, raznovrstno blago in pošta. Njeni sinovi in hčerka so vozili in nosili v Trško goro vse, kar so prinašali v mlin Janeza Potočarja železničarji in drugi iz Novega mesta. Sina Franca so Italijani dvakrat zaprli, Lojza pa enkrat. Vsakokrat je uspela prepričati Italijane, da so ju spustili na prostost. Nema lokrat se je zgodilo, da je morala sama odpeljati blago s konji na Trško goro. Za druge je bilo prenevarno, ona pa ni poznala strahu! Večkrat je peljala tudi drugam, na primer v Kamenje in na Kal. Celo dva ranjena partizana je peljala s Trške gore v dolino. Ko pa sta okrevala, ju je odpeljala nazaj. Italijani so jo ustavljali, toda ona jim ni

pustila do besede. Vedela je, da mora partizana rešiti in je s svojim odločnim in samozavestnim nastopom vselej zmedla sovražne vojake. K sreči ji ni bilo nikoli storili nič žalega. Prav tako je na vozu pod slamo in gnojem vozila partizanske kurirje.

Po italijanski kapitulaciji so odšli k partizanom vsi štirje otroci, trije sinovi

Ani Potočar, poročena Počrvina, fotografirana po končani vojni; bila je udeleženka kongresa AFŽ v Dobrniču

in hčerka. Vsi štirje so bili v velikih skrbah za mamo, ko bo ostala sama na kmetiji. Jo bo sovražnik pustil na miru? Kadar so utegnili, so skočili domov in jo obiskali.

Tako se je nekega januarskega dne leta 1944 odpravil proti domu France, najstarejši sin in bodoči gospodar na kmetiji. Bila je megla. Imel je mitraljez. Šel je iz Dobrave proti Gorenjim Kamencem, kjer je hotel prekoračiti progo. Padel je v domobransko zasedo. To so bili domačini, ki so ga dobro poznali. Vaščani so prišli mami povedat, da so domobranci ubili partizana in da je verjetno njen sin France. Prepoznala je le njegovo visoko postavo, saj je bil obraz povsem iznakažen. Od tistega dne se Jerinova mati z Muhaberja ni več smejala. Čez nekaj mesecev je dobila sporočilo o smrti drugega sina Toneta. Nova rana se je odprla še poleg nezaceljene. O tretjem sinu so govorili, da so ga ubili ustaši... Ostala je hčerka Ana. Domobranci pa še ni bilo dovolj. Venomer so trkali na njena vrata in ji grozili s smrtjo. Poleg tega so ji vzeli vse, kar so mogli.

V njej se je koplčil srd in ko bi imela moč, bi jih uničila že s pogledom.

Tako je dočakala konec vojne. Vrnila se je hčerka Ana. Želela je pomagati mami, ki je že toliko pretrpela. Čez nekaj tednov se je prikazal najmlajši sin Lojze, za katerega je mislila, da je

mrtev. Kako so ji zažarele oči! Bila je srečna, da ji je ostal vsaj eden od treh fantov. Bolečina za padlimi je bila kriva, da je Jerinova mama kljub vsemu pešala. Vendar tega ni hotela priznati, ne sebi ne drugim. Delala je in rada je govorila, da ji je v uteho to, da sta sinova padla za svobodo, za domovino, zanjo — za svojo ljubo mamo. Bila je ponosna nanju. Njeni najbližji so začeli opazati, da je polagoma morala opuščati dela, ki jih je bila vajena. Nič ni tožila, nikoli ni z besedami izrazila svojega trpljenja. Ko je umirala in so jo obiskali njeni najbližji, jih je poslednjikrat, čeprav že s težavo, pogledala. Nič ni govorila, o njeni ogromni ljubezni je govoril njen pogled.

France Potočar, ki je umrl med vojno

Tone Potočar, ki je umrl med vojno

Lojze Potočar, fotografiran po končani vojni

Taka je bila Marija Potočar, Jerinova mama z Muhaberja.

DARJA OSOLNIK

Prvi dan svobode

»... je na poti zvedel bridko resnico, da je padel njegov najmlajši sin

Znočilo se je že, ko sem staro mamo poprosil, naj mi pove kaj o prvem dnevu svobode. Odložila je krpo, s katero je pravkar počistila mizo, se vstala na stol in začela pripovedovati:

»Veš, tistega dne se še dobro spominjam. Že prej smo bili prepričani, da bomo izgnali okupatorja, a vendar se je vest o svobodi raznesla kot blisk. Partizanski bataljoni so korakali po dolin. In navdušeno oznanjali, da je prišla svoboda. Bilo je, kakor bi se nam velik kamen odvalil s hrbta. To je prišlo tako hitro, da skoraj nismo mogli verjeti, da je konec gorja, da se lahko sprehajamo mirno in brez strahu, da pojemo, se veselimo.

Za mnoge družine je bil to tudi žalosten dan. Bili so sicer veseli, da je trpljenja konec in da bodo lahko spet mirno živeli, vendar je bila ta dan misel na padle prisotna v mnogih domovih. Tako je bilo tudi pri nas! Ko se je moj tast, tvoj praded, vrnil nekaj dni pred svobodo iz osemindvajsetmesečnega izgnanstva v Nemčiji, je na poti zvedel bridko vest, da je padel njegov najmlajši sin. Ta strašna novica ga je doletela sicer več kot leto dni po sinovi smrti, a zaradi tega ni bila nič manj strašna, boleča.

Zato pravim, da je bil prvi dan svobode za mnoge žalosten dan.

IGOR ŠMID

kramljanje

Upajmo, da je mentorica zgodovinskega krožka v novomeški osnovni šoli Bršljin še vedno tovarišica Ana Potočar. Odkar nam je na naše pisemce ljubeznivo odgovorila in poslala fotografije Jerinove mame z Muhaberja in njenih otrok, je namreč minilo že skoraj leto dni. Kot smo danes objavili sestavek »Mati štirih partizanov«, tako bomo, spoštovana tovarišica Ana, počasi objavili prav vse sestavke, objavljene v knjižici »Novo mesto v revoluciji in osvobodilni vojni«, skupni izdaji prispevkov vseh novomeških osnovnih šol. Oprostite nam to dolgo čakanje, pa tudi fotografije vam bomo čez nekaj dni vrnili! Moda pa bi le ne bilo napak, če člani vašega zgodovinskega krožka na mladinskih straneh našega časnika predstavijo tudi svoje delo, svoje želje.

Nekaj besed smo prav tako dolžni Daši Maretič iz Kranja.

»Oglašam se prvič,« je zapisala. »Rada prebiram TV 15, še posebno strani za mlade. Nič manj pogovore z borci in patizanske pesmi. Že večkrat sem vam hotela pisati in poslati sestavek s partizansko tematiko, a se nisem

Mladi knjižici OŠ Borisa Vidušiča in Maribor nazovamo na naše člani naš časopis.
Prosim, da pošljete naš mailov:
Korvat Martina, Patizanska cesta 48
62000 Maribor
Škufci Tatjana, Ljiljanova ulica 63
62000 Maribor
Maribor, dne 20.1.1977

upala. Tokrat sem se opogumila, čeprav dvomim, da vam bo moj članek všeč. To, kar sem napisala, je res! Mogoče je članek toliko bolj zanimiv, ker se vsebina dogaja v Prekmurju, o katerem bolj malo pišete. Doma imam že več partizanskih sestavkov in bi jih poslala. Če jih želite, mi pišite in prosim, če mi sporočite, če sem v priloženem sestavku kaj narobe napisala. Tudi na stroj bolj slabo pišem, saj v tipkanju nisem doma.

S člankom, draga Daša, ni nič narobe. Pač pa se je zgodilo nekaj, kar se v našem uredništvu, ne zgodi vsak dan. Članek smo nekam založili. Oprosti tudi ti! Tvoje sestavke čimprej pošlji, saj po pisemcu sodeč dobro veš, kakšne so naše želje.

In tu je še posnetek hrbtni strani dopisnic, ki smo se jo še kako razveselili, pa kar oglejte si jo!

Želimo si, dragi mladi mariborski kurirji, da vas TV 15 ne bi nikoli razočaral.

Lepo pozdravljeni!

MILENA

Milena

Jerinova mati, Marija Potočar z Muhaberja, fotografirana ob začetku vojne s svojim najmlajšim sinom Lojzetom

besede in dejanja

● Še eno Titovo leto

Jubileja, ki ju praznujemo letos, sta povezana s Titovim imenom: štirideseta obletnica prihoda tovariša Tita na čelo partije in njegova petinosemdeseta obletnica sta pomembna datuma za vse narode in narodnosti, za vso našo socialistično skupnost.

To je za zvezo komunistov, delavski razred in vse organizirane socialistične sile priložnost, da s pregledom poti, ki smo jo prehodili, ter dosežkov v boju za osvoboditev človeka in dela, najdejo moč in spodbudo za nadaljnji revolucionarni razvoj in graditev samo-

upravne socialistične družbe. Revolucionarna preteklost in sedanjost naših narodov in narodnosti ter interesi mednarodnega delavskega gibanja nas zavezujejo, da v letošnjem jubilejnim letu vsestransko obdelamo zgodovinsko vlogo in pomen Josipa Broza Tita, katerega osebnost in delo sta ne le neločljivi del naše zgodovine, temveč tudi mednarodnega delavskega gibanja.

DELO — 14. I. 1977

● Do leta 1980 naj bi se vrnilo 250.000 jugoslovanskih zdomcev, od tega 30.000 Slovencev

Na začasnem delu v tujini je okrog 900 tisoč Jugoslovancev ali kar vsak peti aktivni prebivalec naše države. Pri tem imajo precejšen delež tudi Slovenci, saj je na delu zunaj naših meja okrog 65 tisoč naših rojakov, nekateri vi-ri pa navajajo, da jih je še več. Zadnja leta so občine, republike, avtonomni pokrajini in federacija sprejeli vrsto ukrepov, s katerimi naj bi omogočili postopno vračanje naših delavcev iz tujine. V teh programih so zastavljeni precej visoki letni cilji: do 1980. leta naj

bi se vrnilo v Jugoslavijo 250 tisoč Jugoslovancev, od tega 30 tisoč Slovencev. Izkušnje zadnjih let pa kažejo, da se število odhodov v tujino sicer zmanjšuje, vrnitev pa povečuje, vendar zagotavljanje novih delovnih mest poteka prepočasno. Tako so pogovori z našimi rojaki pokazali, da bi se mnogi slovenski zdomci radi vrnili v domovino, vendar šele takrat, ko bodo razen obljub dobili še kaj drugega.

DELO — 22. I. 1977

● Edinstven dokument za zgodovino NOB

Po večmesečnih raziskovanjih so reporterji sarajevskega radia uspeli obnoviti zgodbo s prvega in za zdaj edinega znanega radiofonskega dokumenta iz narodnoosvobodilnega boja Jugoslavije. Gre za gramofonsko ploščo s približno šestdesetimi minutami verodostojnega dokumentarnega gradiva, ki so ga angleški vojni reporterji posneli »v sruču okupirane Evrope, na svobodnih tleh Jugoslavije«, kakor je rečeno v originalni napovedi reportaže.

To dragoceno zgodovinsko gradivo je bilo posneto februarja leta 1944 na svobodnem Visu.

Reportaža o boju jugoslovanskih partizanov je bila prvič predvajana štiri mesece po II. zasedanju AVNOJ in predstavlja enega najbolj prepričljivih dokazov o tem, kako je prava resnica o jugoslovanskem boju za svobodo prodirala v svet, posnetek le-te pa je trideset let ležal v arhivih BBC.

BORBA — 17. I. 1976

● Tovarna za dva milijona

Ali je mogoče dobiti tovarno za 2 milijona dinarjev? Odgovor se glasi: Mogoče je! Nekdanja tovarna okalitnih plošč in iverk v Srpskih Moravicah je po nekaj spremembah svojega namena in »lastnikov« prešla iz rok kombinata Krivaja v roke kemičnega kombinata Cromos-Katran-Kutrilina prav za ta znesek in se kmalu spremenila v moderno tovarno porofenskih izolacijskih plošč.

V Srpskih Moravicah so imeli prazno tovarniško halo, prebivalci slabo razvite komune so bili željni dela in tako se ni bilo težko odločiti za industrijo, povezano z razvitim gospodarstvom, ki je iz lastnih interesov pripravljeno prevzeti skrb za investicijo, tehnologijo, proizvodnjo in prodajo!

Združeno delo se tako polagoma otreša prepričanja, da je najboljši tisti dohodek, ki ga ustvarja na svojem lastnem dvorišču in tako vlaga sredstva in možnosti, ki so mu na voljo, da kar najugodnejše vpliva na ustvarjanje dohodka matične organizacije, v tem primeru dveh tozdov kemičnega kombinata. Vsak tak poskus, bi rekli, je vreden komentarja v časnikih, ker med drugim rešuje družbena sredstva, katerih vrednost je padla samo na 2 milijona dinarjev.

VJESNIK — 19. I. 1977

● Koliko pa je v Sloveniji v resnici invalidnih oseb, ne ve — nihče

Po podatkih strokovnih služb skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS je bilo decembra leta 1975 v naši republiki 49.432 oseb, ki so v raznih oblikah prejemali invalidnine. Koliko pa je v Sloveniji v resnici invalidnih oseb, ne ve — nihče. Čeprav novi zakon o zaposlovanju in rehabilitaciji invalidnih oseb že velja (od 1. januarja letos), so šele zdaj po občinah posebne komisije začele ugotavljati, koliko invalidnih oseb sploh imajo. Resnici na ljubo moramo povedati tudi to, da te komisije ponekod še niso začele niti z delom, zato je novi zakon še vedno le upanje za vse, ki so ga tako nestrno pričakovali.

DELAVSKA ENOTNOST — 15. I. 1977

● Smisel tradicije

Vsako revolucionarno gibanje, ki se odloča za svojo preteklost, s tem določa tudi svojo prihodnost. Mora torej vedeti, od kod prihaja, da lahko ve, kam gre. Takšen odnos je predvsem odnos kritične izbire, a ne nekritično sprejemanje in nekritično odklanjanje tradicije, preteklosti. Kakor je rekel beograjski profesor Najdan Pašić »na odnosu do preteklosti se kaže, mnogokrat, odločilna bitka za prihodnost«.

VUS — 15. I. 1977

Adolf Pušnik

(2)

NASTANEK IN RAZVOJ STALINIZMA

V odgovoru na pismo A. M. Sokolova, 16. maja 1921. leta, je Lenin pisal, da se birokracija sploh ne more uničiti, temveč da se mora nenehno zdraviti, stokrat zdraviti s pomočjo neumornega vzgojnega dela, kirurška operacija (samoupravljanje, op. avt.) pa je bila po njegovem mnenju nemogoča in absurda. Na nesrečo se Lenin ni zadosti zavedal grozečih nevarnosti državno-partijske birokracije in začetnih obrisov stalinistične ideologije, ki sta v borih osmih letih po Leninovi smrti že povsem zatrli in požrli njegove ideale in revolucijo.

Vzporedno z utrjevanjem revolucionarne oblasti se je krepila tudi družbena in politična moč sovjetskih sindikatov. Medtem ko je Trocki trdil, da se morajo sindikati »podržaviti«, se je Lenin nasprotno zavzemal za sovjetske sindikate kot popolnoma samostojno organizacijo. V zakonu o delu, 30. oktobra 1922 leta, so sindikati dobili v svojo izključno pristojnost vrsto pravic urejanja delovne in socialne zakonodaje. Toda po Leninovi smrti, januarja 1924. leta, se je začel proces odtujevanja sindikatov od interesov proletariata in razrednega boja ter njegovo zraščanje z državno-partijskim organizmom.

● Proces stalinizacije — odstranitev sindikatov

Do odločilne prelomnice je prišlo na 8. kongresu sindikatov, decembra 1928. leta, na katerem je njihov predsednik Tomski ostro kritiziral birokratizacijo in odtujevanje državno-partijskega aparata ter sindikatov, zahteval popolno svobodo in samostojnost delovanja sindikalne organizacije. To je bil zadnji kongres sindikatov, na katerem je še bila možna — vendar brez učinka — svobodna razprava njenih članov. Tomski je bil odstranjen, njegovo mesto je prevzel Šverniki, istočasno je dal ostavko tudi Ljudski komisar (minister) za delo, Šmit. Po tem kongresu so se pristojnosti sindikatov hitro prenašale na državne organe, delovna in socialna zakonodaja je postala nepri- merno ostrejša kot v večini takrat-

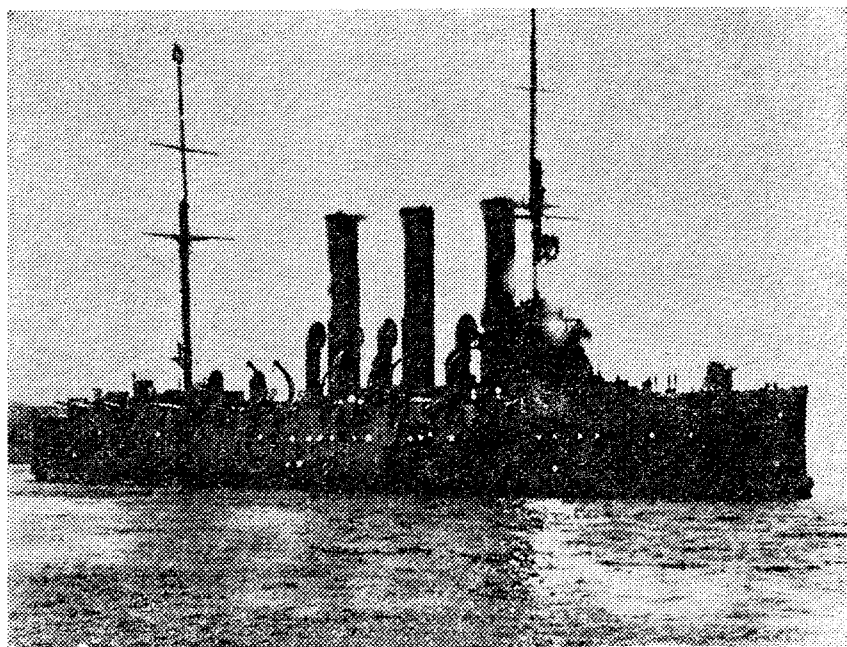
nih kapitalističnih držav. Sprejet je bil zakon o zaposlovanju žensk v rudnikih, znižana je bila socialna pomoč za zaposlene žene, zakon o odpustu iz službe slehernega, ki zamudi 20 minut na delo, zakon o šestmesečnem pislnem delu vsakogar, ki brez opravičenega razloga izostane za en dan od dela, nadalje zakon prepovedi zamenjave delovnega mesta brez odobrenja direktorja idr. — skratka, osebna svoboda in socialne pravice so bile praktično likvidirane.

Dokončna odstranitev sindikatov kot avtonomne politične organizacije je bila opravljena z veliko čištko v obdobju od 1936—38. leta, hkrati s podobnim procesom v partiji in armadi. Na 18. kongresu Vsesruske Komunistične Partije (boljševikov) krajše VKP (b), marca 1936. leta, je Šverniki sporočil delegatom, da je 70 — 80 odstotkov sindikalnih voditeljev novih. Od 9. kongresa sindikatov, 1932. leta, do 1949. leta sploh ni bil sklican ta najvišji organ delavskega razreda, kar zgovorno potrjuje njegovo politično praznino. Pozneje so sindikalne kongrese bolj ali manj redno sklicevali vsako četrto leto, vendar pa so bili le-ti vsebinsko brezpredmetni oziroma zgolj le še privesek državne strukture — prešli na zgodovinske in družbene pozicije, ki so v temeljnem razrednem nasprotju z njihovim avtentičnim poslanstvom pri socialnem, ekonomskem in političnem osvobajanju delavskega razreda.

● Stalinistična agrarna politika

Do Leninove smrti je bilo kolektivizirano samo približno 1 odstotek celotne obdelovalne površine in še to izključno na prostovoljnem združevanju kmetov v kolhoze — kolektivna gospodarstva. Lenin se je ostro bori proti prisilni razdelitvi zemlje in je ob neki priložnosti celo dejal, da bo potrebno več rodov, preden bo celotno sovjetsko kmetijstvo podružbljeno.

Se nadaljuje

Križarka »Aurora«

TV 15

»TV-15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Uprava in naročniški oddelček »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana telefon 320-486

● Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK
● Novinarji: Neva Mužič, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Leopold Verbošek
● Tehnični urednik: Sine Kovič
● Tajnica uredništva: Mara Okorn
● Telefon uredništva: 327-780
● Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana
Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

● Tisk in klišei: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35